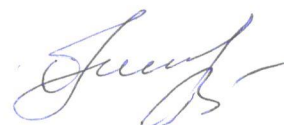

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

ДАВИДОВА ОКСАНА ЮРІЇВНА

УДК 640.43.001.76(043.3)

**МЕТОДОЛОГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант

доктор економічних наук, професор
Прохорова Вікторія Володимирівна,
Українська інженерно-педагогічна академія,
завідувач кафедри економіки та організації
діяльності суб'єктів господарювання.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Ареф'єва Олена Володимирівна,
Національний авіаційний університет,
завідувач кафедри економіки повітряного
транспорту;

доктор економічних наук, професор
Теребух Андрій Андрійович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри туризму;

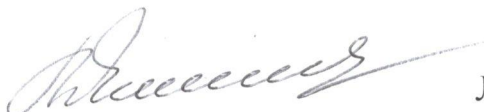
доктор економічних наук, доцент
Гавловська Наталія Іванівна,
Хмельницький національний університет,
професор кафедри менеджменту, адміністрування та
готельно-ресторанної справи.

Захист дисертації відбудеться «11» грудня 2018 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.088.02 в Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України за адресою: 61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий «09» листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. М. Янчева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні умови господарювання спонукають керівників вітчизняних підприємств до формування системи інноваційного управління, а саме до постійного пошуку та вдосконалення механізмів формування та продукування ефективних управлінських рішень. Для завоювання внутрішніх та зовнішніх ринків сучасним керівникам необхідно постійно підвищувати рівень розвитку підприємств за рахунок підвищення якості продукції та рівня обслуговування, відповідати світовим стандартам, мати висококваліфікований персонал та займатися постійним зростанням його професійного рівня, використовувати провідні технології та ін. Усе це стосується всіх суб'єктів господарювання та підприємств готельно-ресторанного господарства, зокрема тому, що вихід України на новий рівень суспільно-економічних відносин не тільки з європейськими державами, а й з усіма країнами світу потребує нових перетворень. Необхідно займатися питаннями формування системи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що підвищить рівень конкурентоспроможності країни на світовій арені та сприятиме залученню додаткових інвестицій.

Еволюційному процесу інноваційного управління розвитком підприємств приділено увагу в працях вітчизняних та зарубіжних учених-економістів: І. Ансоффа, Ф. Валенти, П. Друкера, О. Кузьміна, М. Мескона, О. Раєвської, А. Садекова, М. Чорної, В. Шатуна та ін. Дослідженню основних напрямів еволюційного розвитку концепції управління підприємствами присвячено праці вітчизняних та зарубіжних науковців: Р. Акоффа, П. Анохіна, В. Афанасьєва, Л. Барталанфі, І. Блауберга, О. Богданова, В. Волкової, Ю. Ворони, Н. Гавловської, Д. Гвішіані, Р. Джонсона, Д. Діксона, С. Никанорова, А. Пилипенко, Т. Пічугіної, Н. Савицької, В. Садовського, Р. Саймона, Ф. Темникова, В. Тюхтіна, А. Уємова, Ю. Черняк, Ю. Урманцева, Е. Юдіна та багатьох інших.

Проблема інновацій в управлінні привертає увагу широкого кола фахівців. Теоретичні та практичні проблеми організаційних змін, підвищення ефективності управлінської діяльності в різних сферах унаслідок упровадження управлінських інновацій, взаємозв'язку соціальних та управлінських трансформацій досліджено В. Авер'яновим, В. Бакуменко, М. Білинською, В. Гріньовою, В. Гросул, В. Майбородою, О. Оболенським, В. Прохоровою, В. Проценко, І. Розпутенко, А. Терехухом, В. Чобіток, В. Шамрай, В. Юрчишиним та низкою інших учених. Проте більшість праць має переважно загальнотеоретичний характер або присвячена вирішенню окремих аспектів проблем інновацій в управлінні.

Проблеми синтезування та емпіричного впровадження інновацій як форм креативного економічного мислення в управлінні розвитком підприємств висвітлено в науковій літературі. Значний науковий внесок у дослідження цієї проблеми зроблено такими вченими: І. Ансоффом, О. Арєф'євою, Л. Богуш, В. Диканем, М. Даньком, Л. Калініченко, А. Міщенком, П. Перервою, В. Прохоровою, М. Портером, О. Тридідом, Р. Фатхутдіновим та ін.

Проблеми розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства розглянуто в працях О. Борисової, Н. Гавловської, О. Головка, Г. Круль,

М. Мальської, І. Мініч, Л. Нечаюк, Н. П'ятницької, А. Терехуха, О. Шаповалової. У цих дослідженнях розглянуто питання розвитку та управління підприємствами готельно-ресторанного господарства, проаналізовано чинники, що впливають на ринок готельно-ресторанного господарства в Україні. Проте, незважаючи на вагомий внесок багатьох науковців, проблеми формування методології інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, розробки адаптивних методологічних і концептуальних наукових підходів, визначення гносеологічних аспектів потребують подальшого, більш глибокого дослідження.

Широкий спектр питань щодо формування методології інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства залишається недослідженим як у зарубіжній, так і вітчизняній літературі, зокрема потребують системного фундаментального вивчення питання сутності та теоретико-методичного інструментарію інноваційного управління розвитком підприємств; розробки методичних підходів до діагностики рівня інноваційного управління розвитком підприємств із використанням сучасних методів; моделювання управлінських рішень на основі аналітико-діагностичних методів інноваційного управління підприємствами та комплексних підходів до розробки моделей і механізмів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; спеціального методичного інструментарію у сфері стратегічного управління підприємством готельно-ресторанного господарства.

Вищезазначене підтверджує актуальність обраної теми дисертаційної роботи та обумовлює основну мету і завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського державного університету харчування та торгівлі: «Удосконалення організації обслуговування в закладах ресторанного господарства ТОВ «Три І»» (номер державної реєстрації 0108U003011), особистий внесок автора полягає у формуванні системного підходу до впровадження сучасних методів та форм обслуговування в закладах ресторанного господарства ТОВ «Три І» та розробці умов для надання додаткових послуг ресторанного господарства; «Розробка рекомендацій з організації роботи служби номерного фонду бази відпочинку «Малинівка» (номер державної реєстрації 0113U007572), особистий внесок автора полягає в розробці рекомендацій щодо організації роботи працівників служби номерного фонду бази відпочинку «Малинівка»; відповідно до плану науково-дослідних робіт Української інженерно-педагогічної академії за темою: «Управління стійким розвитком суб'єктів господарювання в умовах соціально орієнтованої економіки» (номер державної реєстрації 0116U001487), особистий внесок автора полягає у формуванні етапів впровадження управлінських інновацій; відповідно до плану науково-дослідних робіт Української академії друкарства за темами: «Стан, проблеми та напрямки вдосконалення обліку, аналізу та аудиту підприємницьких структур видавничо-поліграфічної галузі» (номер державної реєстрації 0113U008319), особистий внесок автора полягає у формуванні методів оцінки інноваційності в управлінні; «Моделювання механізмів управління економічною безпекою підприємства» (номер державної реєстрації 0113U008320), особистий

внесок автора полягає в розробці маркетингової стратегії розвитку підприємств; відповідно до плану науково-дослідних робіт Національної металургійної академії України за темою: «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146), особистий внесок автора полягає у формуванні механізму інноваційного управління підприємством готельно-ресторанного господарства.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка та наукове обґрунтування теоретико-методологічних положень, практичних рекомендацій щодо формування методології інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства в умовах змін зовнішнього середовища, обумовлених трансформаційними процесами економіки України.

Для досягнення мети в дисертації поставлено та вирішено такі завдання:

- дослідити гносеологічні аспекти інноваційного управління розвитком підприємств: дефініції, складові та тенденції розвитку;
- систематизувати та розширити категоріальний та класифікаційний апарати інноваційного управління розвитком підприємств;
- обґрунтувати форми трансформації концептуальних поглядів щодо інноваційного управління розвитком підприємств;
- розробити методологічні основи впровадження інноваційного управління розвитком підприємств;
- проаналізувати сучасний модельно-аналітичний інструментарій оцінки інноваційного управління розвитком підприємств, розроблено й адаптовано алгоритм практичного використання системи моделей та методів оцінки інноваційності в управлінні;
- розробити інноваційну модель інтегрованої системи залежності підприємств готельно-ресторанного господарства від соціально-економічного рівня життя населення;
- провести комплексний аналіз і рейтингову оцінку інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, розроблено регресійно-кореляційну модель інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства;
- запропонувати комплексний науково-практичний підхід до оцінки ступеня впливу та нейтралізації ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства;
- розробити концептуальні основи інноваційного управління розвитком;
- удосконалити науково-практичний підхід до формування концепції маркетинг-мікс (Marketing Mix) 11Р як основи ефективного функціонування та невід’ємної складової інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства;
- запропонувати науково-практичний підхід до розробки та впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства;
- розробити інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства;

– сформувати активно-адаптаційну систему стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства;

– розробити науково-методологічний підхід до генерування ад’єктивних рішень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства.

Об’єктом дослідження є процес інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних, методологічних і прикладних положень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства.

Методи дослідження. Науково-теоретичну і методологічну основу виконання дослідження становлять такі методи: *абстрактно-логічний метод* – для обґрунтування гносеологічних аспектів інноваційного управління розвитком підприємств: дефініцій, складових та тенденцій розвитку; *методи теоретичного узагальнення, системного та історико-економічного аналізу* – для систематизації теоретичних положень щодо сутності, цілей, функцій і принципів системи інноваційного управління розвитком підприємств; *аналізу та синтезу* – для вивчення об’єкта дослідження і виявлення його складових елементів; *таксономії* – для розрахунку інтегральних показників інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; *фінансово-економічного та статистичного аналізу* – для визначення й узагальнення тенденцій змін рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; *кореляційно-регресійного аналізу* – для визначення впливу показників діяльності підприємств на рівень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; *класифікації* (у рамках теорії розпізнавання образів) – для ідентифікації підприємств за рівнем інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; *екстраполяції* – для визначення прогнозних показників; *графічний* – для оформлення висновків проведених досліджень.

Вихідну *інформаційну базу* для дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, вітчизняні та зарубіжні наукові публікації, офіційні статистичні матеріали, дані бухгалтерської звітності підприємств готельно-ресторанної галузі України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних і методологічних основ інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства та розробці науково-практичних рекомендацій прикладного спрямування, а саме:

Уперше:

– розроблено та науково обґрунтовано теоретичну основу взаємозалежних еволюційних регуляторів формування інноваційного управління розвитком підприємств, науково-історичним підґрунтям яких є теорія подолання наслідків криз, що базується на хронології виникнення найбільших світових економічних криз, шляхах їх нейтралізації та відповідності до них основних світових розробок із теорії криз, розвитку та становленні наукової думки відповідно до періодизації криз як економічного процесу, що дає можливість визначати атрактори розвитку

після виникнення будь-якої кризи та є підґрунтям для продукування інноваційних якісних та своєчасних управлінських рішень з метою їх подолання залежно від акценту на вирішення проблеми та забезпечення адекватної моделі поведінки суб'єктів розвитку в умовах трансформаційної економіки;

– обґрунтовано теоретико-методологічні основи формування та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств, які базуються на поєднанні узагальнених положень теорій та концепцій економіки; консолідуванні еволюційної динаміки етапів розвитку методів і засобів наукового пізнання; визначенні засад формування методології інноваційного управління розвитком підприємств, а саме: методів, видів, принципів, компонентів, виявленні зв'язку емпіричних і теоретичних методів наукового пізнання, що дозволяє встановити динамічну залежність між збільшенням обсягів і масштабів наукових поглядів, поглибленням наукового пізнання в розкритті законів і закономірностей функціонування реального природного і соціального світу та закономірним прагненням учених проаналізувати прийоми і способи, за допомогою яких здобуваються та формуються сучасні інноваційні знання та погляди в системі управління підприємствами, що є основою сучасної парадигми управління;

– розроблено інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, основою якого є система визначення взаємозв'язків і взаємозалежності між складовими забезпечення, етапами вирішення завдань та локальними механізмами формування інноваційної активності в системі управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства з метою організаційного забезпечення реалізації функцій управління та досягнення його ефективності в сучасних умовах функціонування, що дозволяє розробити структурно-якісну систему інноваційних управлінських методів і форм діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства та перманентно забезпечувати їх динамічний розвиток на підставі визначення необхідних та достатніх умов взаємодії його структурних елементів;

– розроблено концептуальні основи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (економічних систем), що базуються на розмежуванні та встановленні об'єктивних тенденцій взаємодії філософських категорій «знання», «процес» та «ресурс» із урахуванням взаємопов'язаності об'єктів реальності та визначенні значущості інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що забезпечує здатність створювати сукупні інноваційні ефекти внаслідок внутрішньорівневої та міжрівневої взаємодії, активізувати якісні та кількісні зміни, які формують інноваційне управління розвитком крізь призму гомеостазу інноваційності в трьох напрямках: інноваційність процесу, інноваційність знань та інноваційність ресурсів і в кінцевому результаті сприяє сталому розвитку підприємства;

– розроблено науково-методологічний підхід до генерування ад'єктивних рішень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі сучасного інноваційного модельно-інформаційного комплексу та методів імітаційного моделювання, що являє собою систему взаємопов'язаних етапів ідентифікації рівня розвитку підприємства відносно здатності визначати

обумовлюючи чинники й організувати поступовий процес формалізації поведінки підприємства як економічної системи під впливом інноваційних управлінських рішень та дозволяє обрати оптимальний сценарій розвитку.

Удосконалено:

– теоретико-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на формуванні функціональних складових, систематизації оптимальної сукупності показників для проведення комплексної діагностики інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, визначенні рівня їх ефективності за результатами проведеного аналізу, розрахунку інтегральних показників складових комплексної діагностики, кількісній оцінці рівня функціональних складових, кластерному аналізу за результатами інтегральних показників складових комплексної діагностики системи, необхідності й ступені впровадження інноваційних підходів в управлінні розвитком, формуванні аналітичної бази для розробки управлінських рішень щодо впровадження інноваційних підходів в управлінні розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що дає можливість передбачити розбіжності цілей та пріоритетних напрямів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства в середньостроковій та довгостроковій перспективі;

– науково-практичний підхід до розробки та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств, що, на відміну від існуючих, базується на синтезі методологічних аспектів ґносеологічного коріння та основних напрямів інноватики, з урахуванням компонент та принципів інноватики, що є підґрунтям для оцінювання, тестування та прогнозування результатів інноваційного управління розвитком підприємств, формування комплексу програм їх розвитку з урахуванням різних часових горизонтів з метою уникнення висококрізових, економічно недоцільних втрат та підвищення рівня їх конкурентоспроможності в умовах трансформаційної економіки;

– категоріальний базис процесу інноваційного управління розвитком підприємств, який, на відміну від існуючих, доповнює та встановлює логічні зв'язки між базовими категоріями та поняттями дослідження завдяки уточненню сутності понять: «система», «інновації», «управління», «інноваційне управління» та «розвиток», що дозволило уточнити визначення сутності поняття «інноваційне управління розвитком підприємства» як процесу, спрямованого на підвищення рівня конкурентоспроможності, індивідуальності, адаптивності, обізнаності, удосконаленості, пізнання, якості та інших характеристик з метою збільшення матеріальних та моральних цінностей шляхом ефективного функціонування та розвитку економічної системи (процесу виробництва, персоналу, явищ та ін.) з використанням інноваційних підходів, орієнтованих на здійснення нового або вдосконаленого виду бізнесу чи послуг.

Набуло подальшого розвитку:

– активно-адаптаційна система стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, яка, на відміну від існуючих, ґрунтується на формалізації та поєднанні альтернативних засад вирішення основних

завдань інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: аналіз стратегічних альтернатив, вибір комплексної стратегії розвитку, реалізація обраних стратегій, прогнозування рівня інноваційного управління розвитком, що дає можливість визначити ефективність реалізації різних сценаріїв розвитку та забезпечити побудову збалансованої активно-адаптаційної системи діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства, векторально-орієнтованої на досягнення запланованого стратегічного результату розвитку;

– систематизація методів оцінки інноваційного управління розвитком підприємств, яка ґрунтується на наукових дослідженнях і накопиченому досвіді, для визначення необхідної методичної бази оцінки інноваційного управління розвитком підприємств, що, на відміну від існуючих, полягає у формуванні аналітичної інформації та підходів до її обробки, засобів інтерпретації результатів, що дало можливість систематизувати методи за класифікаційними ознаками (за напрямом інноваційної діяльності, напрямом прийняття рішень, напрямом відображення кінцевих результатів, напрямом виявлення думок, маркетинговим напрямом, рівнем розвитку підприємства, напрямом управління, напрямом економічного дослідження, напрямом оцінки персоналу, рівнем виникнення ризиків, напрямом формування інформаційної бази, способом виникнення, можливістю розроблення управлінських рішень, напрямом оптимізації витрат), що є основою для розробки алгоритму використання методів оцінки інноваційного управління розвитком підприємства та дозволило встановити об'єктивні закономірності відтворення процесу розвитку, які полягають у циклічності, взаємозалежності та обумовленості фаз його формування з метою досягнення певних органічних параметрів ієрархічних потреб;

– інноваційна модель інтегрованих систем залежності розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства від соціально-економічного рівня життя населення, сутність якої, на відміну від існуючих, полягає у формуванні взаємозв'язку функціональних комплексів соціальної сфери та складових якості життя, що дозволяє сконцентрувати зусилля окремих складових елементів функціональних комплексів на головному атракторі розвитку соціальної сфери на засадах концепції технології гостинності, задовольняти вимоги споживача та отримувати максимальний прибуток у довгостроковій перспективі, створювати конкурентоспроможний на світовому ринку туристичний продукт, здатний максимально задовольнити потреби споживачів, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів зі збереженням екологічної рівноваги та історико-культурного довілля;

– науково-практичний підхід до впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі їх систематизації, що, на відміну від існуючих, базується на розмежуванні еволюційних стадій інноваційного управління розвитком підприємств (проходять через попередню стадію розвитку (кон'югація), існуючу стадію розвитку (зв'язки та біфуркація), перспективну стадію розвитку (контрдіференціація)) та утворенні системогенезу як сукупності елементів (самоорганізація, саморегулювання та саморозвиток), які регулюють процес розвитку та забезпечують цілісний і

безперервний процес, що може бути циклічним чи відтворюваним із потенційними змінами в кожній фазі та має вирішальне значення для прогресивної структурної модернізації, пов'язаної з переходом від сировинної орієнтації до інноваційної, високотехнологічної економіки; створення таких організаційних форм, які дозволяють забезпечити швидке проходження науково обґрунтованих ідей від їх зародження до широкого застосування на практиці;

– комплексний науково-практичний підхід до оцінки ступеня впливу та нейтралізації ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, сутність якого, на відміну від існуючих, полягає у визначенні причин виникнення ризиків, виборі методів оцінки впливу ризиків на основі результатів розрахунку загального інтегрального показника інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства за визначеними підприємствами-репрезентантами в кожному кластері, що є базисом методики нейтралізації ризиків на основі розробки стратегії уникнення ризику, що передбачає прийняття інноваційних управлінських рішень на засадах порівняльного аналізу фінансово-математичних моделей альтернативних сценаріїв з метою визначення безризикового сценарію із наступним прийняттям його як визначального та дозволяє сформулювати багатовекторні сценарії розвитку в умовах невизначеності, альтернативності шляхом продукування та впровадження інноваційних управлінських рішень;

– науково-практичний підхід до формування концепції маркетинг-мікс 11Р, що, на відміну від існуючих, за результатами аналізу концепцій маркетинг-мікс 4Р, 7Р та 9Р доповнено двома компонентами, які в сучасних динамічних умовах відіграють визначальну роль, а саме: P10 – possibility – можливість та P11 – position – позиція (позиція на ринку), що дає можливість визначати сукупність економічних відносин, які базуються на регулярних обмінних операціях між підприємствами готельно-ресторанного господарства і споживачами, які об'єднують попит і пропозицію для забезпечення купівлі-продажу готельної та ресторанної продукції та послуг у певний час і в певному місці, та дозволяє керівництву підприємств селекціонувати тактичні та стратегічні напрями інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, які є максимально ефективними та матимуть довгостроковий позитивний ефект як результат діяльності підприємства, що дає можливість задовольнити попит споживачів, розширити ринки, вийти на нові конкурентні ринки, отримати додатковий дохід.

Практичне значення одержаних результатів. Практична спрямованість отриманих теоретичних і методологічних розробок підтверджується:

на загальнодержавному рівні – запропоновано науково-практичний підхід до розробки концепції маркетинг-мікс 11Р (Державна інноваційна фінансово-кредитна установа Міністерства економічного розвитку і торгівлі України – довідка № 02-416/18 від 26.07.2018 р.);

на регіональному рівні – запропоновано та впроваджено стратегію інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (Департамент економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації – довідка № 07-31/3072 від 03.07.2018 р.); науково-

практичний підхід до розробки системи інноваційного управління розвитком підприємств (Харківська міська рада Харківської області, виконавчий комітет – довідка № 05-141/28 від 25.06.2018 р.); науково-методологічний підхід до генерування ефективних рішень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (Державне підприємство «Харківський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (ДП «Харківстандартметрологія») Мінекономрозвитку України – довідка № 16 від 02.07.2018 р.); інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (Державне підприємство «Східний експертно-технічний центр Держпраці» – довідка № 03-16/19 від 27.06.2018 р.);

на рівні суб'єктів господарювання – теоретико-методичний підхід до оцінювання інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (ТОВ «ИРИС» – довідка № 21 від 10.06.2018 р.); система інноваційного управління розвитком підприємств (ТОВ «НАЦІОНАЛЬ» – довідка № 24 від 18.06.2018 р.); інноваційна модель «інтегрованої системи залежності розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства від соціально-економічного рівня життя населення», (ТОВ «ХАРКІВ ПАЛАС» – довідка № 35 від 28.06.2018 р.); комплексний науково-практичний підхід до оцінки ступеня впливу та нейтралізації ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (ТОВ «ГОТЕЛЬ «ХАРКІВ»» – довідка № 26 від 10.06.2018 р.); система методів оцінки інноваційного управління розвитком підприємств (ТОВ «КОСМОПОЛІТ» – довідка № 30 від 05.06.2018 р.); науково-методологічний підхід до генерування ад'єктивних рішень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (ТОВ «ГОТЕЛЬ КІРОФФ» – довідка № 17 від 12.06.2018 р.); науково-історичному підґрунтя формування інноваційного управління розвитком підприємств (ТОВ «МІСТО» – довідка № 23 від 24.06.2018 р.);

в організації навчального процесу – Харківського державного університету харчування та торгівлі на кафедрі економіки та управління впроваджено методологічні аспекти формування й впровадження інноваційного управління розвитком підприємств та ієрархічну систему впливу інноватики на управління розвитком підприємств під час викладання дисциплін: «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Інноваційний розвиток підприємства», «Потенціал і розвиток підприємства», «Управління розвитком підприємства» (довідка про впровадження № 01-38-02/513/1 від 03.07.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження. Наукові розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки ті положення та пропозиції, що становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, доповідались і були схвалені на 33 наукових конференціях, зокрема міжнародних науково-практичних конференціях: «Стратегічні напрямки розвитку підприємств харчових виробництв, ресторанного господарства і торгівлі» (м. Харків, 2008 р.), «Индустрия гостеприимства в странах Европы»

(м. Сімферополь, 2008 р.); «Сучасні технології харчових виробництв» (м. Дніпропетровськ, 2009 р.); «Ресторанне господарство в стратегіях розвитку туризму» (м. Харків, 2009 р.); «Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку» (м. Черкаси, 2012 р.); «Індустрія сервісу: актуальні питання та інноваційні аспекти» в рамках Кримського пулу «Наукові досягнення - в практичну діяльність» (м. Євпаторія, 2013 р.); «Прогресивна техніка та технології харчових виробництв, ресторанного та готельного господарства і торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг» (м. Харків, 2013 р.); «Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики» (м. Харків, 2014 р.); «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (м. Харків, 2014 р.); «Розвиток національної економіки: теорія та практика» (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); «Теоретичні та практичні аспекти розвитку менеджменту, обліку та аудиту» (м. Сімферополь, 2015 р.); «Роль та місце бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту в розвитку економічної системи» (м. Львів, 2015 р.); «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (м. Харків, 2015 р.); «Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії» (м. Одеса, 2015 р.); «Науково-економічний розвиток: менеджмент, фінанси та аудит» (м. Київ, 2015 р.); «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи» (м. Ужгород, 2016 р.); National Models of Economic Systems: Conference Proceedings «International Scientific-Practical Conference From Baltic to Black Sea» (Riga, 2016); «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (м. Харків, 2016 р.); «Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації» (м. Запоріжжя, 2017 р.); «Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність» (м. Харків, 2017 р.); «Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт)» (м. Харків, 2017 р.); «Актуальні проблеми розвитку ресторанного, готельного та туристичного бізнесу в умовах світової інтеграції: досягнення та перспективи» (м. Харків, 2017 р.); «Маркетингові інновації в освіті, туризмі, готельно-ресторанній, харчовій індустрії та торгівлі» (м. Харків, 2017 р.); «Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи» (м. Львів, 2017 р.); «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (м. Бердянськ, 2018 р.); «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток» (м. Харків, 2018 р.); міжнародних науково-технічних конференціях: «Экономические и гуманитарные науки» (м. Харків, 2014 р.); «Технології та інфраструктура транспорту» (м. Харків, 2018 р.); «Современные инструментальные системы, информационные технологии и инновации» (м. Курськ, 2015 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку» (м. Харків, 2015 р.); «Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення навчального процесу» (м. Харків, 2014 р.); «Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України» (м. Київ, 2016 р.); «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (м. Луцьк, 2016 р.).

Публікації. Результати дисертаційної роботи опубліковано в 72 авторських публікаціях, серед них: одноосібна монографія (обсягом 26,0 друк. арк.), 7 статей у колективних монографіях (особисто здобувачеві належить 4,65 друк. арк.); 28 статей у наукових фахових виданнях України (загальним обсягом 20,2 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 17,8 друк. арк.), із них 12 – у виданнях, внесених до наукометричних баз даних; 3 статті у зарубіжних виданнях (загальним обсягом 2,2 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 1,55 друк. арк.); 33 тези доповідей у збірниках за матеріалами конференцій (загальним обсягом 6,7 друк. арк., де особисто здобувачеві належить 6,55 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 59,75 друк. арк., із яких особисто здобувачеві належить 56,55 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків, списку використаних літературних джерел. Загальний обсяг роботи – 630 сторінок машинописного тексту. Дисертація містить 45 таблиць, з них 22 займає 42 повних сторінки; 85 рисунків, з них 26 займають 26 повних сторінок; 17 додатків – на 151 сторінці; список використаних джерел з 489 найменувань – на 51 сторінці. Обсяг основного тексту дисертації становить 361 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, тематикою наукових досліджень університету, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію.

У першому розділі **«Теоретичні засади інноваційного управління розвитком підприємств»** розглянуто гносеологічні аспекти інноваційного управління розвитком підприємств: дефініції, складові та тенденції розвитку; подано генезу інноваційного управління розвитком підприємств як економічного процесу; простежено трансформацію наукових поглядів та систематизовано концептуальні аспекти щодо формування інноваційного управління розвитком підприємств.

У роботі визначено, що інноваційне управління розвитком підприємств у комунікативному аспекті є основою сучасного креативного мислення топ-менеджменту підприємств як дієвого механізму реагування на виклики ринку в умовах динамічних змін ринкового середовища. Як елемент системи управління, інноваційне управління розвитком підприємств дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності шляхом виявлення проблем та визначення напрямів їх вирішення, використовуючи потенційні умови та ресурси. Інноваційне управління розвитком підприємств має враховувати чинники впливу зовнішнього оточення, розробляти та впроваджувати сценарії розвитку, які за потреби корегуються й адаптуються до змін, що відбуваються в економіці та суспільстві.

У результаті дослідження розроблено та систематизовано на основі науково-історичного підґрунтя, що базується на хронології виникнення найбільших світових

економічних криз, теоретичні основи визначення взаємозалежних еволюційних регуляторів формування інноваційного управління розвитком підприємств, негативний економічний ефект наслідків яких є детермінантною основою для продукування науковою спільнотою інноваційної економічної думки. Це дає можливість визначати рамкові умови розвитку та забезпечувати формалізовані параметри функціонування діяльності підприємств, що є підґрунтям для розробки інноваційних управлінських моделей та методів креативної спрямованості в умовах глобалізації та високих інформаційних технологій. Філософія економіки з теоретико-методологічних позицій допомагає розкрити закони, що управляють розвитком виробництва, розподілом, обміном, споживанням та ін. Саме філософія економіки формує раціональність і ефективність, тому є методологічною основою всієї системи економічних наук.

У роботі доведено, що одним з найактуальніших напрямів розвитку підприємств є розробка та впровадження інноваційних підходів до управління на основі альтернативного використання системного управлінського інструментарію. Сучасний стан діяльності вітчизняних підприємств свідчить про те, що для подальшого їх розвитку, покращення іміджу, підвищення якості продукції та послуг необхідно шукати способи вирішення цих проблем.

Доведено, що досягнення інноваційної орієнтації сучасної економічної науки є необхідністю, без якої не можна ні перейти на нову постіндустріальну модель розвитку, адекватну сучасним реаліям, ні функціонувати в сучасних умовах. Різноманіття наукових шкіл, повний спектр можливих позицій щодо однієї й тієї самої проблематики, зокрема протилежні погляди вчених, складаються в певні напрями розвитку економічної думки, серед яких виокремлюються напрями з вельми рухомими і нечіткими межами. Економічні думки мають одну етимологію походження – це реакція світової економіки, зокрема наукової думки, на подолання криз та кризових явищ (рис. 1).

Для успішного функціонування підприємствам необхідно впроваджувати інновації не тільки в діяльність самого суб'єкта господарювання, а й формувати та впроваджувати інновації в системі його управління. Жодна система, жодне підприємство не може досягти бажаного успіху без ефективної системи управління. Система управління повинна мати такі властивості: методологічні, економічні, соціальні, організаційні, інформаційні, функціональні. Управління підприємством є одним із напрямів його звичайної діяльності й при цьому обов'язковою умовою, що забезпечує цілеспрямованість, цілісність, поліструктурність, відкритість, синергічність, стратегічність і протіентропійність підприємства як виробничої системи.

У роботі запропоновано понятійно-категоріальний апарат інноваційного управління розвитком підприємств за його семантичним змістом, лексичною побудовою та морфологічно-декомпозиційною структурою (рис. 2). Отже, у роботі визначено взаємозв'язок таких понять: «система», «інновації», «управління», «інноваційне управління» та «розвиток», що дозволило автору запропонувати визначення сутності поняття «інноваційне управління розвитком підприємства» як процесу свідомого й цілеспрямованого впливу на модель поведінки підприємств з урахуванням застосування ефективних управлінських важелів та впливів.

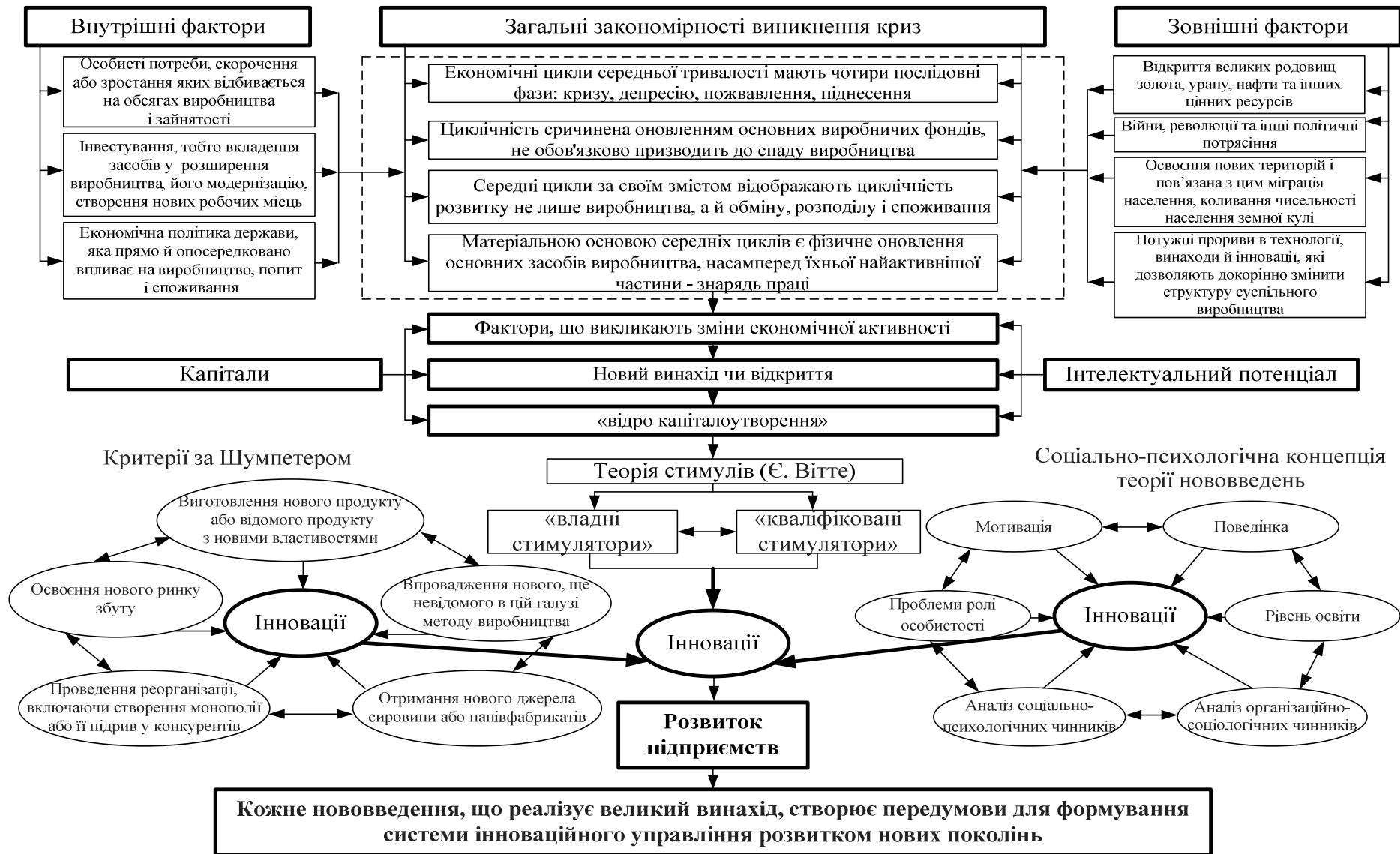

Рис. 1. Науково-історичне підґрунтя формування інноваційного управління розвитком підприємств

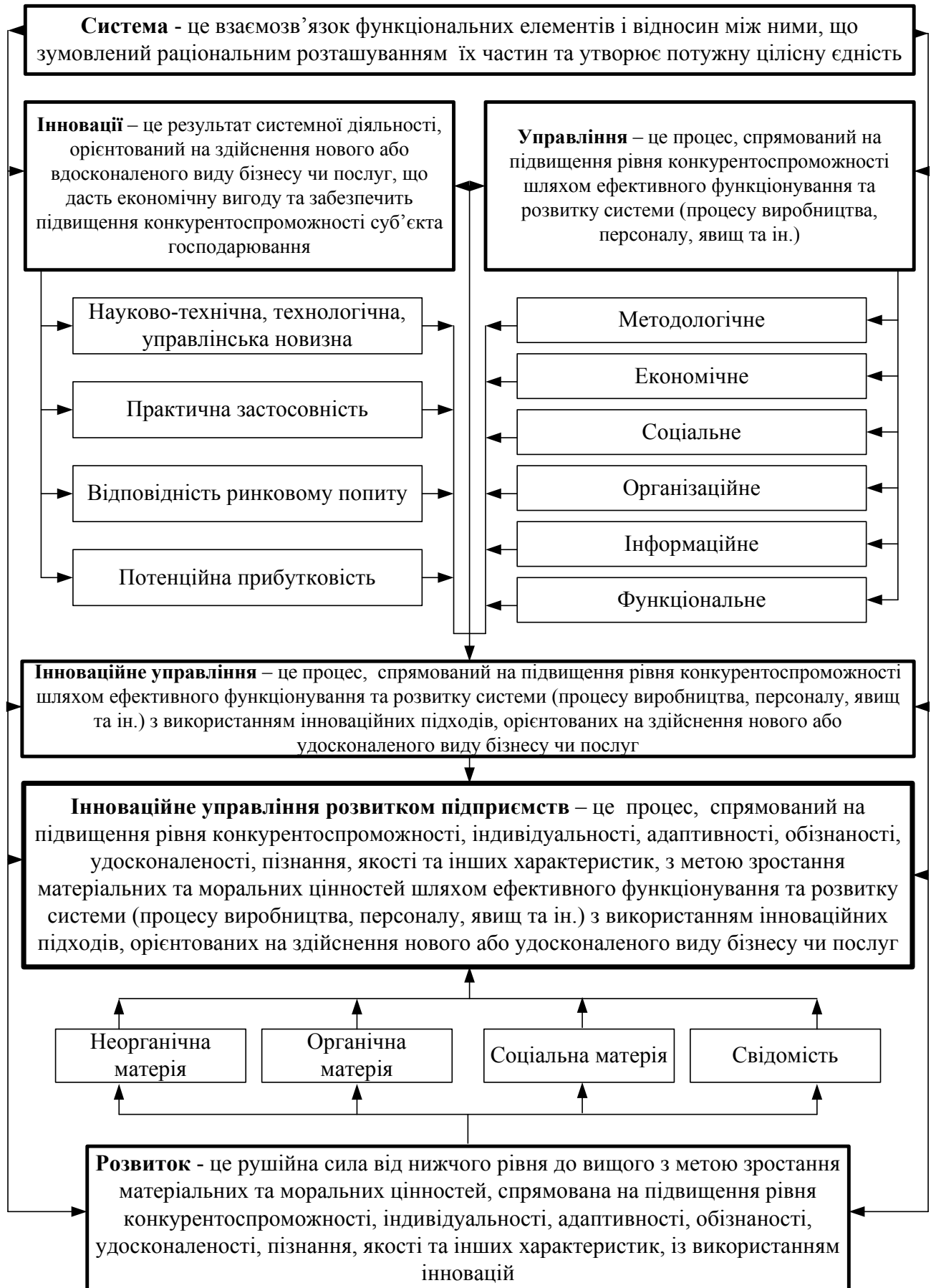

Рис. 2. Декомпозиційний аналіз поняття «інноваційне управління розвитком підприємств»

Визначено, що кожне підприємство як система потребує постійного розвитку з метою підвищення матеріального чи морального рівня, а розвиток є рушійною силою підвищення рівня якості, конкурентоспроможності, індивідуальності, адаптивності, обізнаності, удосконаленості, пізнання тощо.

У другому розділі **«Методологічне підґрунтя формування та оцінки інноваційного управління розвитком підприємств»** подано теоретико-методологічну основу формування та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств, визначено роль інноватики для формування методологічних аспектів інноваційного управління розвитком підприємств, розглянуто особливості застосування системи моделей та методів як фундаментальної основи оцінки ефективності інноваційного управління розвитком підприємств.

У роботі доведено, що локальними цілями інноваційного управління розвитком підприємства є не тільки організація конкурентоспроможної інноваційної системи, а й ефективне регулювання розвитку інноваційної економіки шляхом створення правових, економічних, соціальних, організаційних та інших умов. Ключовим завданням формування і реалізації інноваційного управління розвитком підприємства є вибір відносно невеликої кількості найважливіших базових механізмів, що дадуть можливість зробити ґрунтовний вплив на підвищення ефективності та конкурентоспроможності й забезпечать перехід до нового рівня розвитку. За результатами проведеного дослідження розроблено теоретико-методологічні основи інноваційного управління розвитком підприємств (рис. 3).

Результати дослідження дозволили концептуально узагальнити здобутки сучасної наукової думки, урахувати практику ведення ринкової діяльності суб'єктів господарювання, що дало можливість окреслити потенційні об'єктивні проблеми впровадження інноваційного управління розвитком підприємств. Управління підприємством зазвичай відбувається на основі інтуїції, що призводить до серйозних помилок у прийнятті управлінських рішень, яких цілком можна уникнути в разі професійного управління з використанням інноваційних підходів. У практиці управління підприємствами не завжди використовуються обґрунтовані наукові підходи, наслідком чого є низький рівень делегування управлінських повноважень; низька забезпеченість інноваційними інформаційними технологіями та сучасним програмним забезпеченням, що призводить до зниження рівня або відсутності націленості працівників на ефективні результати розвитку підприємства. Тому виникає необхідність у формуванні механізмів для продукування ефективних управлінських рішень на різних рівнях із використанням специфічних управлінських технологій і методів, які не інтегровані між собою, та з урахуванням предметної галузі. Теоретико-методологічні основи формування та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств, запропоновані в роботі, дозволяють керівництву підприємств формувати та впроваджувати систему інноваційного управління розвитком підприємства шляхом дослідження та обґрунтування ґносеологічного коріння, формування основних напрямів розвитку, врахування компонентів та принципів інноваційного управління розвитком підприємств, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств та забезпеченню стійкого розвитку.

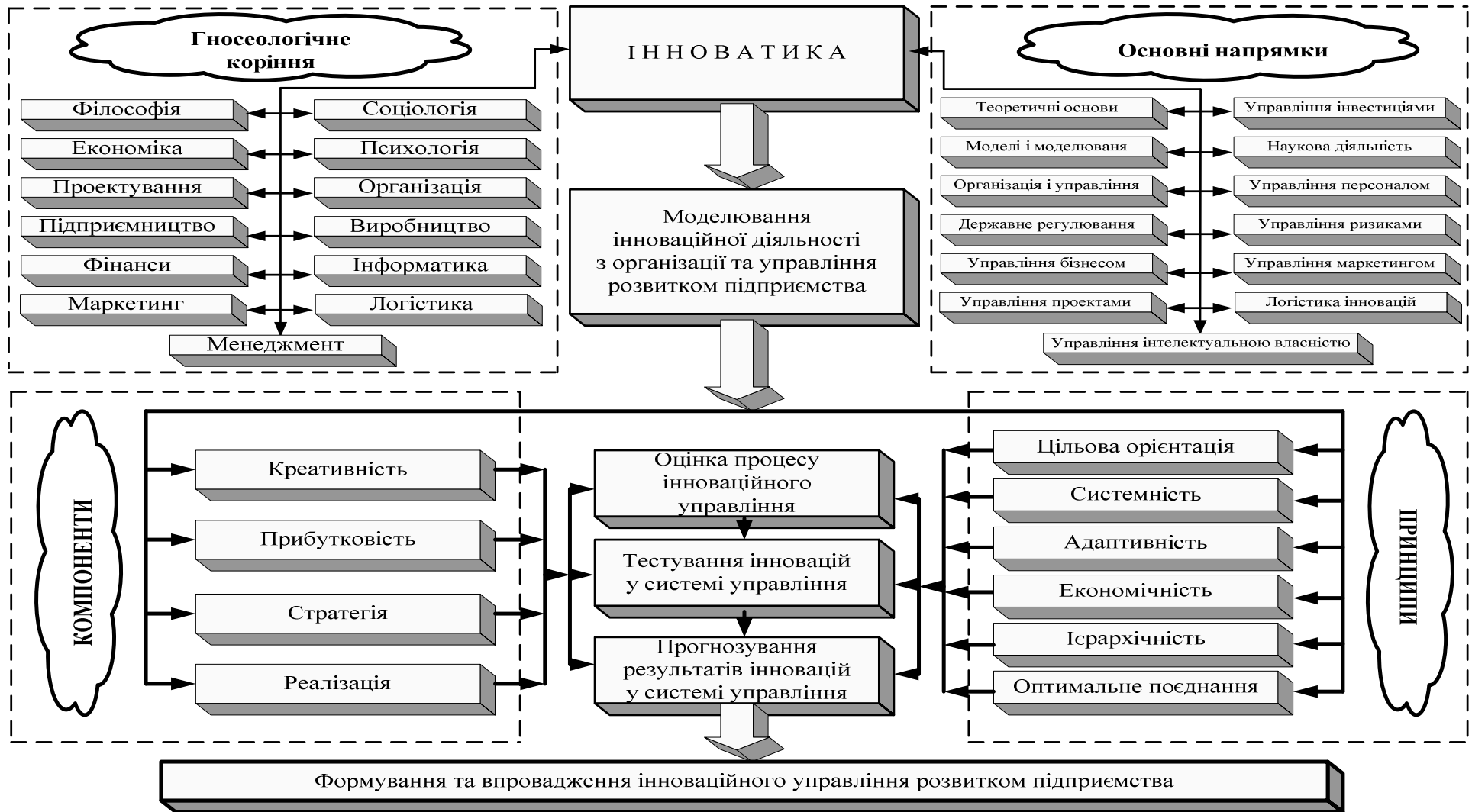

Рис. 3. Теоретико-методологічні основи інноваційного управління розвитком підприємств

Обґрунтовано, що управління розвитком будь-якого підприємства неможливе без визначення стратегічних напрямів діяльності, які ґрунтуються на нововведеннях та мають інноваційний характер. Власне інноваційний характер в управлінні розвитком є одним із найважливіших факторів, що визначають успіх підприємства в ринковому середовищі, його стабільність і конкурентоспроможність.

Систематизовано методи оцінки інноваційного управління розвитком підприємств для визначення необхідної методичної бази, які полягають у формуванні аналітичної інформації та підходів до її обробки, засобів інтерпретації результатів, що дало можливість систематизувати їх за такими класифікаційними ознаками: напрям інноваційної діяльності, напрям прийняття рішень, напрям відображення кінцевих результатів, напрям виявлення думок, маркетинговий напрям, рівень розвитку підприємства, напрям управління, напрям економічного дослідження, напрям оцінювання персоналу, рівень виникнення ризиків, напрям формування інформаційної бази, спосіб виникнення, можливість розроблення управлінських рішень, напрям оптимізації витрат.

Під час вибору методів управління розвитком підприємств вирішальне значення має спрямованість на впровадження інноваційних напрямів. Єдиної формули корпоративної філософії не існує. Головне, щоб вона була зрозуміла колективу, чітко визначала місію і цілі, відповідальність підприємства, пріоритет корпоративних принципів над доходами, корпоративну культуру – загальний стиль компанії, відчуття, яке вона формує. Різноманітність сфер людської діяльності обумовлює широкий спектр методів, які можуть бути кваліфіковані за різними критеріями. Насамперед слід виділити методи матеріальної і духовної (ідеальної, теоретичної) діяльності. Водночас методи можна класифікувати за масштабами (згідно з філософськими категоріями) як одиничні (специфічні), особливі й загальні (всезагальні).

Доведено, що кожен метод розробляється в межах певної теорії, яка тим самим виступає його необхідною передумовою. Ефективність кожного методу обумовлена змістовністю, глибиною, фундаментальністю теорії. У свою чергу, метод розгортається в систему і використовується для подальшого поглиблення й розгалуження знання та його матеріалізації. Для ефективного інноваційного управління розвитком підприємств необхідно використовувати набір різних інструментів менеджменту.

Таким чином, запропоновано систематизацію й алгоритм використання методів оцінки інноваційного управління розвитком підприємств, які полягають в узагальненні та синтезуванні теоретичних і методичних особливостей формування етапів вибору комплексу методів шляхом проведення їх теоретичного обґрунтування, визначення переваг та недоліків, доцільності їх використання для конкретної проблематики з метою продукування ефективних рішень щодо впровадження інноваційного управління розвитком підприємства в сучасних умовах господарювання.

У третьому розділі «**Детермінанти та передумови формування моделей інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: діагностично-аналітичний базис**» досліджено особливості та

еволюційні тенденції розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства України; розроблено теоретико-методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; проведено комплексний аналіз і рейтингову оцінку інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства.

У роботі детально розглянуто еволюцію підприємств індустрії гостинності, які в історичному плані відповідають періодам розвитку людського суспільства. За результатами проведеного аналізу доведено, що готельно-ресторанне господарство України є одним із важливих напрямів розвитку соціальної сфери і відіграє велику роль у підвищенні ефективності суспільного виробництва та, відповідно, зростанні життєвого рівня населення.

Визначено й узагальнено соціально-економічні передумови ефективного розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства в Україні, сутність яких полягає у формуванні взаємозв'язку функціональних комплексів соціальної сфери та складових якості життя, що дозволяє сконцентрувати зусилля окремих складових елементів функціональних комплексів на головному атракторі розвитку соціальної сфери на засадах концепції технології гостинності, задовольняти вимоги споживача та отримувати максимальний прибуток в довгостроковій перспективі, створювати конкурентоспроможний на світовому ринку туристичний продукт, здатний максимально задовольнити потреби споживачів, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та дотримання їх соціально-економічних інтересів зі збереженням екологічної рівноваги та історико-культурного довілля.

Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства відіграє важливу роль у розробці стратегії розвитку підприємства та його адаптації в ринкових умовах. Оцінка ефективності діяльності підприємства ґрунтується на аналізі різних складових та показників для проведення комплексної діагностики інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, однак під час їх формування необхідно враховувати їх доцільність. Це є підґрунтям для розробки та ухвалення стратегічних планів та завдань із розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства на основі впровадження інноваційних управлінських рішень з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів.

Побудова ефективного інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства має спиратися на всебічний аналіз діяльності підприємства за різними напрямками.

У дослідженні запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, який дає можливість передбачити розбіжності цілей і пріоритетних напрямів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства в середньостроковій та довгостроковій перспективі, алгоритм якого наведено на рис. 4.

Основою для формування і прийняття управлінських рішень щодо моделювання процесу інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства є аналіз та оцінка складових та їх показників.

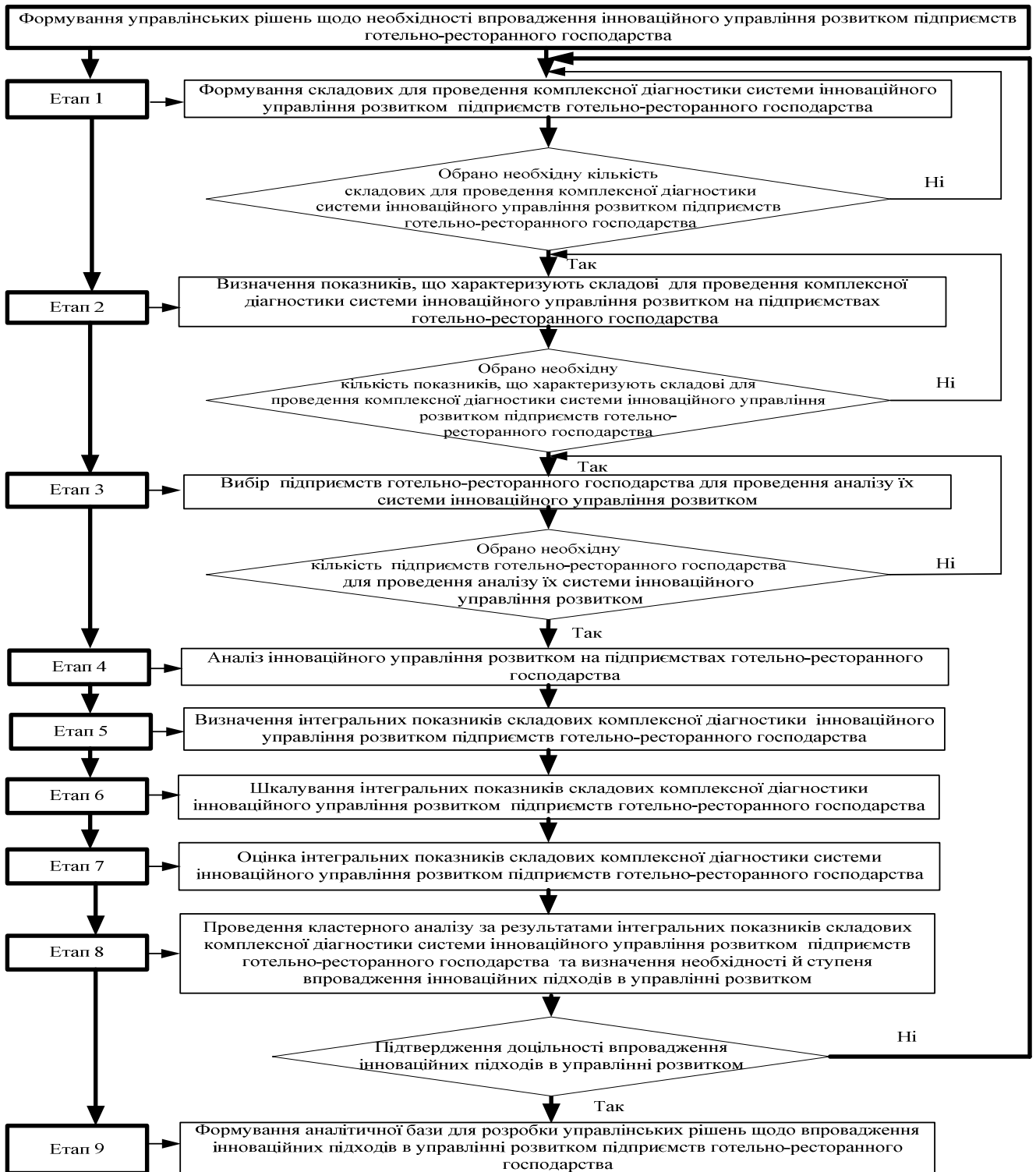

Рис. 4. Теоретико-методичний підхід до оцінки рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства

За результатами дослідження сформовано такі складові для проведення комплексної діагностики інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: інноваційна складова, складова прийняття рішень, складова відображення кінцевих результатів, складова виявлення думок, маркетингова складова, складова розвитку підприємства, управлінська складова,

економічна складова, кадрова складова, складова виникнення та оцінки ризиків, інформаційна складова, складова невизначеності (динамізму), складова управлінських рішень, складова оптимізації витрат. Визначено показники, які відображають особливості та закономірності кожної зі складових, та їх оптимальну кількість для отримання ефективного результату аналізу.

Обрано сукупність вітчизняних підприємств готельно-ресторанного господарства для проведення аналізу їх рівня інноваційного управління розвитком. Результати розрахунку загального інтегрального показника ефективності складових інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства за 2007–2016 рр. отримано з використанням методу багатовимірної статистичного аналізу (метод таксономії) і розрахунку простої середньої геометричної, відповідно до шкали Харрінгтона оцінено рівень загального інтегрального показника ефективності складових інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (табл. 1).

Таблиця 1

Загальний інтегральний показник ефективності складових інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства за 2007–2016 рр. (коефіцієнтний вимір)

№ з/п	Підприємство	Рік									
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ПрАТ «Готель Лучеськ»	0,294	0,337	0,282	0,291	0,268	0,192	0,157	0,189	0,241	0,278
		П	П	П	П	П	Н	Н	Н	П	П
2	ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»»	0,280	0,311	0,317	0,318	0,229	0,344	0,274	0,268	0,195	0,237
		П	П	П	П	П	П	П	П	Н	П
3	ПрАТ «Готель «Градецький»»	0,287	0,286	0,247	0,307	0,251	0,260	0,194	0,206	0,255	0,283
		П	П	П	П	П	П	Н	П	П	П
4	ПрАТ «Готель-Україна»	0,280	0,372	0,439	0,327	0,341	0,375	0,398	0,458	0,421	0,473
		П	З	З	П	П	З	З	З	З	З
5	ПрАТ «Готельний комплекс «Бригантина»»	0,463	0,366	0,370	0,405	0,406	0,351	0,471	0,397	0,405	0,477
		З	П	З	З	З	П	З	З	З	З
6	ПрАТ «Готель «Дніпро»»	0,688	0,742	0,726	0,797	0,804	0,856	0,635	0,684	0,793	0,699
		Д	Д	Д	Д	В	В	Д	Д	Д	Д
7	ПрАТ «Савой» готель «Вінниця»	0,619	0,677	0,719	0,850	0,839	0,795	0,691	0,704	0,783	0,799
		З	Д	Д	В	В	Д	Д	Д	Д	Д
8	ПрАТ «Готель «Поділля»»	0,532	0,581	0,594	0,451	0,578	0,581	0,376	0,384	0,435	0,487
		З	З	З	З	З	З	З	З	З	З
9	ПрАТ «Готель Чічіков»	0,763	0,730	0,772	0,769	0,785	0,549	0,598	0,541	0,674	0,712
		Д	Д	Д	Д	Д	З	З	З	Д	Д
10	ПрАТ «Готель «Жовтневий»»	0,281	0,365	0,219	0,148	0,246	0,251	0,309	0,262	0,334	0,345
		П	П	П	Н	П	П	П	П	П	П
11	ПрАТ ГТК «Інтурист-Закарпаття»	0,214	0,317	0,232	0,293	0,239	0,365	0,246	0,258	0,363	0,302
		П	П	П	П	П	П	П	П	П	П
12	ПрАТ «Готельний комплекс «Україна»»	0,380	0,417	0,416	0,383	0,377	0,311	0,233	0,365	0,425	0,489
		З	З	З	З	З	П	П	П	З	З
13	ПрАТ «Тернопіль-готель»»	0,777	0,739	0,751	0,818	0,785	0,786	0,631	0,589	0,687	0,714
		Д	Д	Д	В	Д	Д	Д	З	Д	Д

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
14	ПрАТ «Готель «Мир»»	0,545	0,767	0,787	0,720	0,774	0,828	0,517	0,478	0,515	0,711
		З	Д	Д	Д	Д	В	З	З	З	Д
15	ПрАТ ««Готель «Харків»»	0,596	0,534	0,662	0,544	0,463	0,381	0,363	0,361	0,416	0,465
		З	З	Д	З	З	З	П	П	З	З
16	ПрАТ «Готелі Трускавця»	0,296	0,334	0,362	0,414	0,463	0,381	0,463	0,361	0,416	0,365
		П	П	П	З	З	З	З	П	З	П
17	ПрАТ «Готель «Прем'єр Палац»	0,321	0,283	0,326	0,322	0,322	0,316	0,322	0,327	0,298	0,303
		П	П	П	П	П	П	П	П	П	П
18	ПрАТ «Готель Голосіївський»	0,779	0,603	0,527	0,776	0,668	0,583	0,449	0,589	0,697	0,706
		Д	З	З	Д	Д	З	З	З	Д	Д
19	ПрАТ «Готель «Театральний»»	0,771	0,740	0,690	0,766	0,746	0,672	0,546	0,539	0,577	0,674
		Д	Д	Д	Д	Д	Д	З	З	З	Д
20	ПрАТ «Готель на Революційній»	0,276	0,222	0,233	0,238	0,240	0,243	0,240	0,230	0,227	0,234
		П	П	П	П	П	П	П	П	П	П

Умовні позначення: «Н» – незадовільно; «П» – погано; «З» – задовільно; «Д» – добре; «В» – відмінно.

Результати аналізу свідчать про те, що більшість вітчизняних підприємств готельно-ресторанного господарства знаходяться в незадовільному стані, що зумовлює необхідність переформування змісту інноваційних підходів до управління їх розвитком та побудови багаторівневої ієрархічної системи стратегій інноваційного управління. Особливо актуальними є теоретико-методичне осмислення можливостей і розробка практичних рекомендацій з удосконалення інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства в контексті процесів модернізації економіки підприємства та її стратегічного розвитку як інноваційно-орієнтованої економіки.

У четвертому розділі «**Ефективність системи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства**» розроблено науково-практичний підхід до генерування управлінських рішень з інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі регресійно-кореляційної моделі та науково-методичний підхід до прогнозування рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; проведено оцінку ступеня впливу та нейтралізації ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на базі запропонованого комплексного науково-практичного підходу; розроблено науково-практичні основи використання моделі формування лояльності споживачів підприємств готельно-ресторанного господарства.

У межах дослідження з метою обґрунтування доцільності продукування та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства розраховано загальні інтегральні показники ефективності складових інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства за 2007–2016 рр., за їх результатами проведено оцінку рівня розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства, визначено, яке саме має бути змістове наповнення форм

інноваційного управління розвитком у контексті забезпечення стратегічних перетворень конкретного підприємства.

У роботі за результатами розрахунків загального інтегрального показника інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства за 2007–2016 рр. та за допомогою програми Statistica версії 6.0 із модулем Cluster Analysis отримано ієрархічну дендрограму об'єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком. На підставі графіка середніх кластерів та їх описової статистики визначена кластеризація підприємств та запропонована система заходів для підвищення рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на прикладі обраних підприємств-репрезентантів. Результати побудови кореляційно-регресійної моделі для підприємств готельно-ресторанного господарства наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Результати побудови кореляційно-регресійної моделі для підприємств готельно-ресторанного господарства

Рівняння регресії	Коефіцієнт множинної кореляції R	Коефіцієнт детермінації R ²	Нормований R ²	Критерій Фішера F	Похибка апроксимації
1-й кластер (ПрАТ «Готель «Дніпро»»; ПрАТ «Савой» готель «Вінниця»; ПрАТ «Готель Чічіков»; ПрАТ «Тернопіль-готель»; ПрАТ «Готель «Мир»»; ПрАТ «Готель Голосіївський»; ПрАТ «Готель «Театральний»»)					
$Y = 0,3241 + 0,1511 IS5 + 0,4812 DS1 + 0,2647 OS4 + 0,3254 \cdot FS4 + 0,4162 TS2$	0,468	0,581	0,523	10,11	0,0134
2-й кластер (ПрАТ «Готель-Україна»; ПрАТ «Готельний комплекс «Бригантина»»; ПрАТ «Готельний комплекс «Україна»; ПрАТ «Готель «Поділля»; ПрАТ «Готель «Харків»»; ПрАТ «Готелі Трускавця»)					
$Y = 0,4215 - 0,2515 IS1 + 0,5164 MS1 + 0,5382 PS4 + 0,2801 YS2 + 0,4382 OS1$	0,820	0,747	0,751	10,15	0,0171
3-й кластер (ПрАТ «Готель Лучеськ»; ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»»; ПрАТ «Готель «Градецький»»; ПрАТ «Готель «Жовтневий»»; ПрАТ ГТК «Інтурист-Закарпаття»; ПрАТ «Готель «Прем'єр Палац»; ПрАТ «Готель на Революційній»)					
$Y = 0,3843 - 0,2238 IS2 + 0,3481 MS2 + 0,5214 YS4 + 0,2517 OS3 + 0,1205 TS3$	0,681	0,731	0,621	11,21	0,0173

Умовні позначення: Y – загальний інтегральний показник ефективності складових інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, IS5 – коефіцієнт фінансового ризику, DS1 – коефіцієнт частки ринку або його сегмента,

OS4 – коефіцієнт плинності персоналу, FS4 – коефіцієнт витрат на створення інформаційної бази, TS2 – коефіцієнт використання робочого часу, IS1 – коефіцієнт загальних інноваційних витрат, MS1 – коефіцієнт витрат на рекламу, PS4 – коефіцієнт оновлення основних засобів, YS2 – коефіцієнт витрат на утримання апарату управління, OS1 – коефіцієнт використання робочого часу, IS2 – показник результативності інноваційно-інвестиційної діяльності, MS2 – коефіцієнт витрат на дослідження ринку конкурентів, YS4 – коефіцієнт витрат на контрольованість процесу, OS3 – коефіцієнт сталості персоналу, TS3 – питома вага працівників, які працюють за гнучким графіком.

У результаті дослідження отримано рівняння регресії для підприємств готельно-ресторанного господарства, які дають змогу керівництву простежити вплив найбільш індикативних показників на діяльність підприємств готельно-ресторанного господарства, перманентне корегування значень яких дозволяє сформулювати науково обґрунтоване економічно доцільне та довгостроково-надійне підґрунтя для вибору системоутворюючих чинників зміни масштабів діяльності підприємств та є домінантою для зростання компетентнісних характеристик керівництва.

У роботі запропоновано ефективне та раціональне використання сукупності методів оцінки ризику, що дозволяє забезпечити стабільність розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства, обґрунтованість прийняття інноваційних управлінських рішень у ризикових ситуаціях, покращити фінансовий стан унаслідок проведення всіх видів їх діяльності.

У межах комплексного науково-практичного підходу до оцінки ступеня впливу та нейтралізації ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства запропоновано алгоритм його застосування, сутність якого полягає в обґрунтуванні соціально-економічної етіології походження ризикованості системи інноваційного управління, у прояві діалектичної об'єктивно-суб'єктивної полігамної структури невизначеності її формування, що дає можливість оцінити ендогенні й екзогенні фактори та загрози виникнення ризику. Доведено, що формування системи оцінювання ризиків на підприємствах має включати не тільки ідентифікацію ризиків, але і їх оцінювання та визначення того, чи може їх брати на себе підприємство готельно-ресторанного господарства, а також чи виправдана очікувана дохідність від ризиків.

У рамках формування альтернативної аналітичної інноваційної платформи здійснено прогнозування інтегрального показника інноваційного управління розвитком підприємства готельно-ресторанного господарства методом експоненційного згладжування, що підтвердило його достовірність. За результатами побудови кореляційно-регресійної моделі розроблено систему заходів для підвищення рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства для кожного кластера, що дозволить підприємствам галузі підвищити рівень конкурентоспроможності. Результати прогнозування свідчать про те, що підприємствам готельно-ресторанного господарства необхідно постійно займатися інноваційним управлінням розвитком для отримання позитивного результату від їх діяльності.

У роботі визначено, що інноваційне управлінське рішення повинно мати альтернативи, спрямовані на вирішення проблемної ситуації, що виникає під

впливом перманентного зовнішнього та внутрішнього середовища. Зрештою, інноваційне управлінське рішення є результатом креативної управлінської діяльності, що дає можливість передбачити розбіжність цілей та пріоритетних напрямів розвитку в середньо- та довгостроковій перспективі. Отже, управлінське рішення щодо інноваційного управління розвитком підприємства готельно-ресторанного господарства на основі прогнозних показників – це рішення, спрямоване на вирішення проблеми та досягнення певної мети, для реалізації якого потрібно обрати такі креативні методи виконання, що зроблять результат об'єктивним.

Отже, управлінське рішення щодо інноваційного управління розвитком підприємства готельно-ресторанного господарства на основі прогнозних показників – це рішення, спрямоване на вирішення проблеми та досягнення певної мети, для реалізації якого потрібно обрати такі креативні методи виконання, що зроблять результат об'єктивним.

У роботі з метою підвищення ефективності діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства в напрямках підвищення якості продукції та послуг, запропоновано використовувати концепцію маркетинг-мікс, що являє собою комплекс заходів, які підприємства готельно-ресторанного господарства можуть розробити та запропонувати для задоволення попиту споживачів з урахуванням сучасних тенденцій технічного та технологічного розвитку.

У дослідженні проаналізовано концепції маркетинг-мікс 4P, 7P, 9P та запропоновано науково-практичний підхід до формування концепції маркетинг-мікс 11P, який доповнено двома компонентами, що в сучасних динамічних умовах відіграють визначальну роль, а саме: P10 – possibility – можливість та P11 – position – позиція (позиція на ринку). Це дає можливість визначити сукупність економічних відносин, які базуються на регулярних обмінних операціях між підприємствами готельно-ресторанного господарства і споживачами, та дозволяє керівництву підприємств селекціонувати тактичні та стратегічні напрями інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що дає можливість задовольнити попит споживачів, розширити ринки, вийти на нові конкурентні ринки та отримати додатковий дохід (рис. 5).

У вітчизняній індустрії туризму питання інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства є актуальним, оскільки для виходу на європейський рівень та залучення інвестицій необхідно підвищувати якість обслуговування і рівень матеріально-технічного стану та ін.; відповідно, ці підприємства потребують кардинальних змін.

Одним з етапів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства є системогенез, під яким мають на увазі цілісний та безперервний процес, що може бути циклічним чи відтвореним із потенційними змінами в кожній фазі.

Під системогенезом інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства розуміють сукупність елементів (самоорганізація, саморегулювання та саморозвиток), що регулюють процес розвитку.

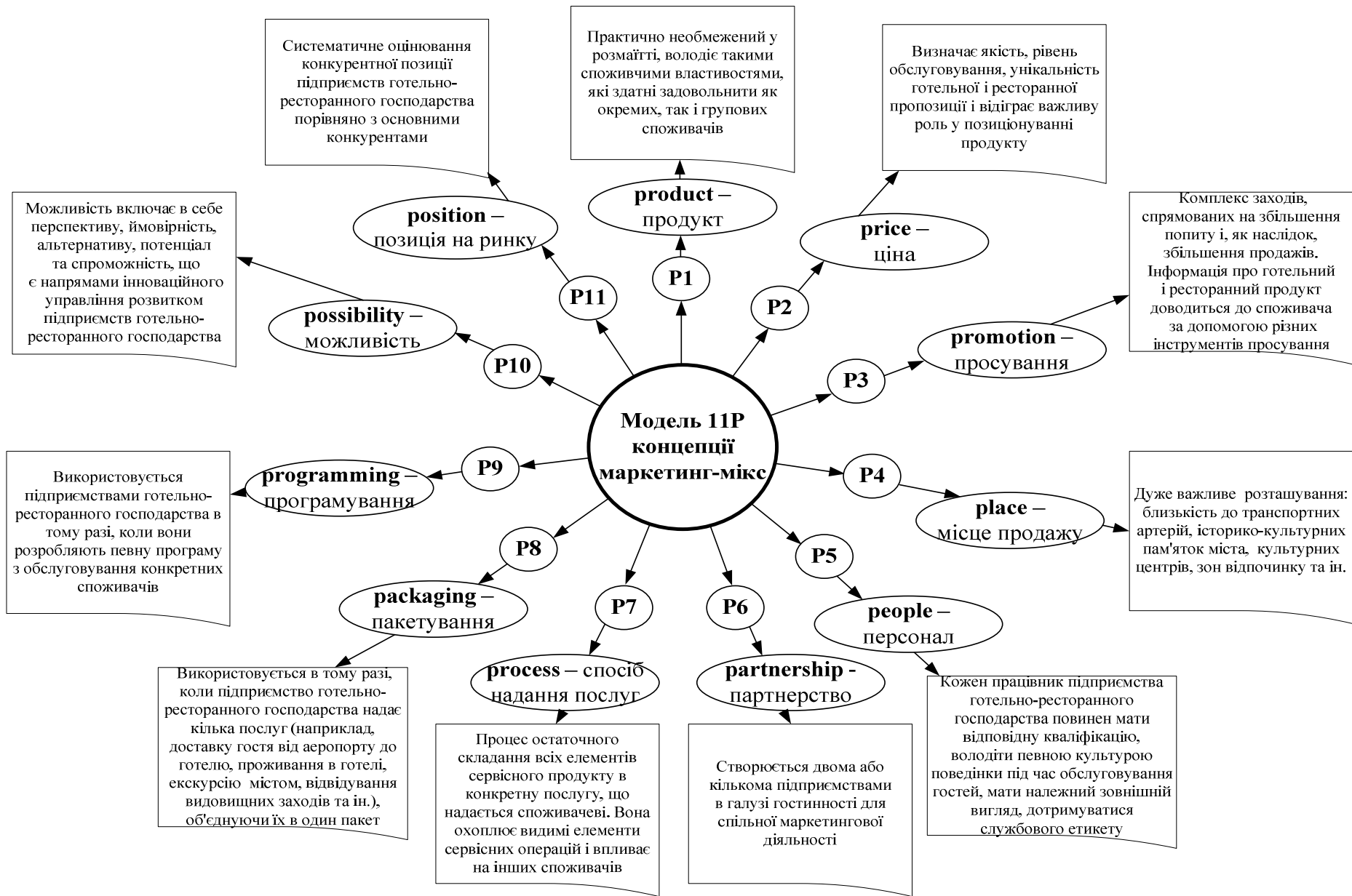

Рис. 5. Науково-практичний підхід до формування концепції маркетинг-мікс 11P

У роботі доведено, що еволюціонування інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що формується під впливом інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу для виникнення нової парадигми інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, є основою для досягнення синергетичного ефекту.

Запропоновано науково-практичний підхід до впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі їх систематизації, який базується на розмежуванні еволюційних стадій інноваційного управління розвитком підприємств (проходять через попередню стадію розвитку (кон'югація), існуючу стадію розвитку (зв'язки та біфуркація), перспективну стадію розвитку (контрдіференціація)) та утворенні системогенезу як сукупності елементів (самоорганізація, саморегулювання та саморозвиток). Вони регулюють процес розвитку та забезпечують цілісний і безперервний процес, який може бути циклічним чи відтворюваним із потенційними змінами в кожній фазі та має вирішальне значення для прогресивної структурної модернізації, що дозволяє забезпечити швидке проходження науково обґрунтованих ідей від їх зародження до широкого застосування на практиці.

Упровадження інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства дасть можливість підвищити рівень лояльності споживачів, запровадити інноваційні прогресивні технології у свою діяльність за умов розробки концептуальних основ та інтегрованих механізмів для практичного застосування.

У п'ятому розділі **«Концептуальні основи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства»** запропоновано активно-адаптаційну систему стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства; розроблено інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, ієрархію стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, концептуальні основи формування інноваційного управління розвитком; проведено когнітивне моделювання поведінки підприємств готельно-ресторанного господарства; застосовано науково-методологічний підхід до генерування ад'єктивних рішень щодо інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства.

В роботі розроблено концептуальні основи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (економічних систем), основою яких є розмежування та встановлення об'єктивних тенденцій взаємодії філософських категорій «знання», «процес» та «ресурс» із урахуванням взаємопов'язаності об'єктів реальності та визначення значущості інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що забезпечує можливість створювати сукупні інноваційні ефекти, активізувати якісні та кількісні зміни, що в кінцевому підсумку сприяє сталому розвитку підприємства та формує інноваційне управління розвитком крізь призму трьох концептуальних напрямів: інноваційність процесу, інноваційність знань та інноваційність ресурсів (рис. 6).

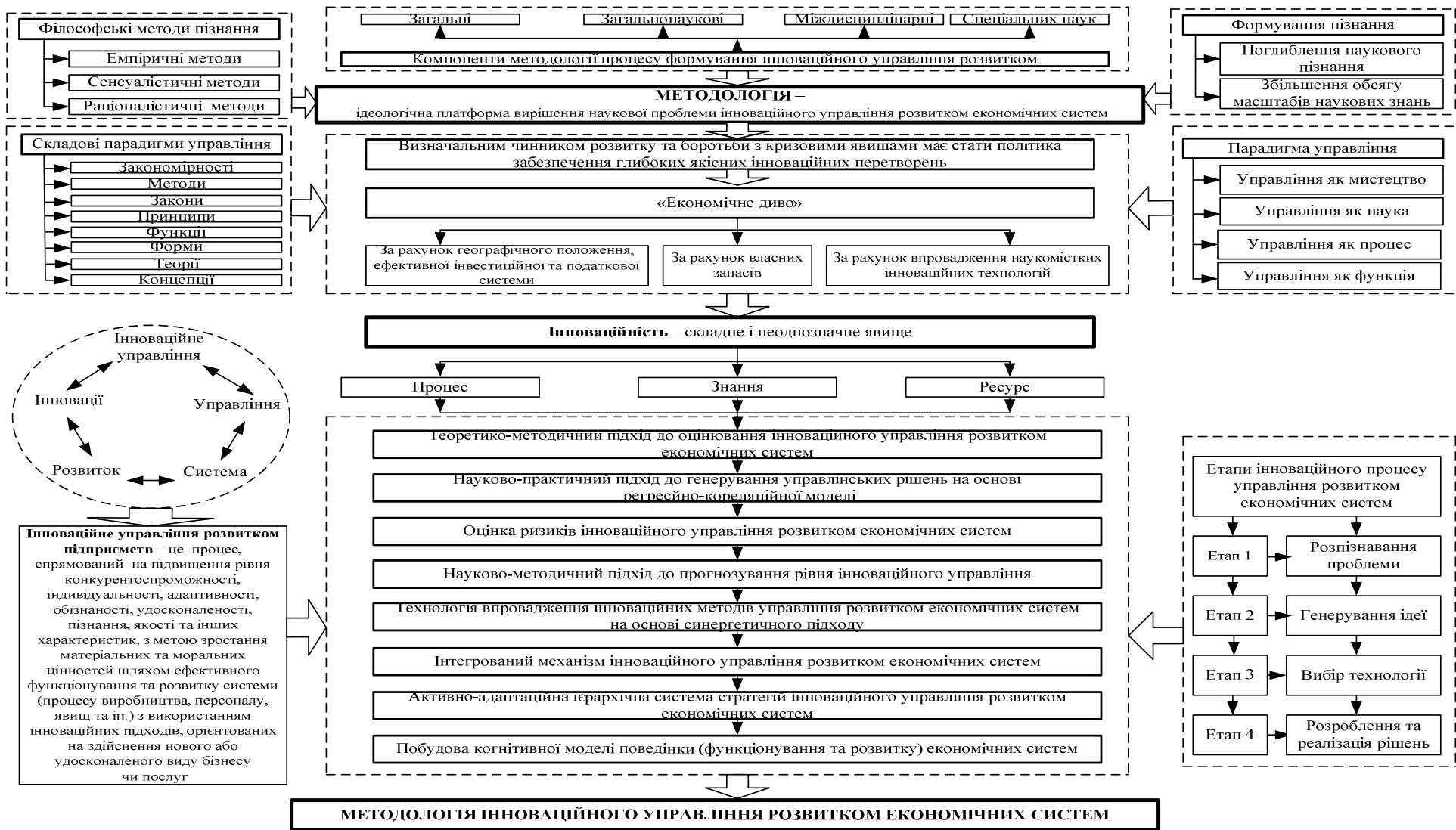

Рис. 6. Концептуальні основи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства як економічних систем

Для ефективного розвитку сучасним підприємствам готельно-ресторанного господарства необхідно розробляти та впроваджувати інноваційних підхід у системі управління. Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства не повинне мати разовий характер, воно постійно має вдосконалюватися та виступати основою стабільного економічного розвитку. Проблема формування та використання інноваційного управління розвитком полягає в тому, що необхідно будувати нові, прогресивні механізми діяльності для підприємств готельно-ресторанного господарства (рис. 7).

У роботі розроблено інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, в основу якого покладено систему забезпечення та формування інноваційної активності в управлінні розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства з метою організаційного забезпечення реалізації функцій управління та досягнення його ефективності, що дозволяє розробити структурно-якісну сукупність інноваційних управлінських методів і форм діяльності підприємств і забезпечувати їх динамічний розвиток на підставі визначення необхідних та достатніх умов взаємодії її структурних елементів.

У результаті дослідження побудована активно-адаптаційна система стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, яка базується на формалізації та поєднанні альтернативних засад вирішення основних завдань інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що дає можливість визначити ефективність реалізації різних сценаріїв розвитку та забезпечити побудову збалансованої активно-адаптаційної системи діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства для досягнення запланованого стратегічного результату розвитку.

У дисертаційному дослідженні запропоновано науково-методологічний підхід до генерування ад'єктивних рішень з інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що являє собою систему взаємопов'язаних етапів ідентифікації рівня розвитку підприємства готельно-ресторанного господарства відносно здатності визначати ключові чинники й організувати поступовий процес формалізації поведінки підприємства як економічної системи під впливом інноваційних управлінських рішень та дозволяє обрати оптимальний сценарій його розвитку.

Визначено, що за умови формування інноваційного управління економічними системами може бути отриманий ефективний результат діяльності підприємства, який полягає в задоволенні попиту споживачів та реалізації можливості розширити ринки, вийти на нові конкурентні ринки, отримати додатковий дохід.

У роботі визначено, що одним із сучасних підходів до проведення аналізу та розв'язання комплексних завдань інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства є використання когнітивного моделювання як методу, що забезпечує визначення сили і напряму впливу факторів на переведення об'єкта управління у певний цільовий стан з урахуванням схожості та різниці у впливі різних факторів на цей об'єкт.

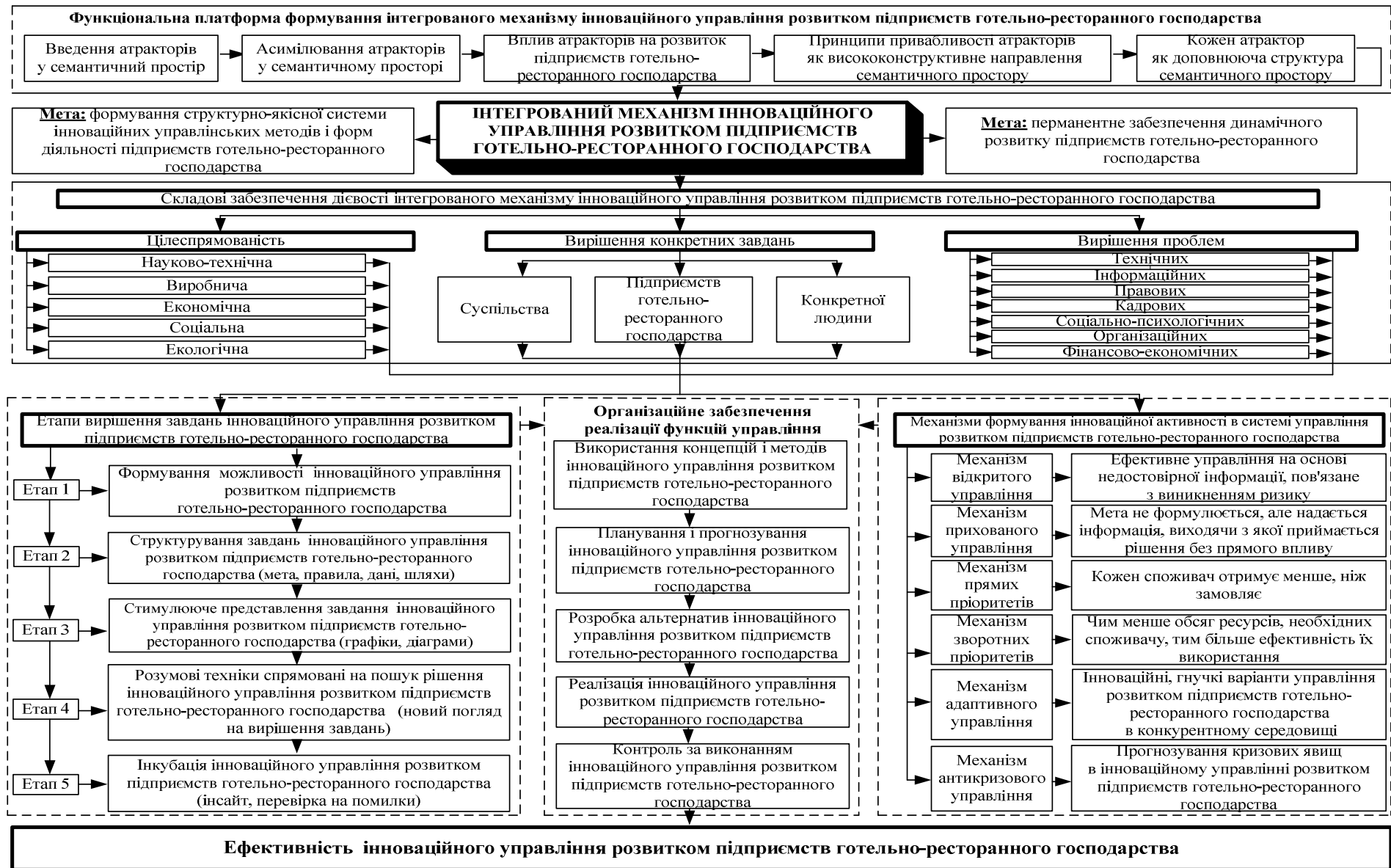

Рис. 7. Інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства

Когнітивний аналіз є одним із найбільш потужних інструментів дослідження нестабільного та слабоструктурованого середовища. Він сприяє кращому розумінню існуючих у середовищі проблем, виявленню суперечностей та якісному аналізу процесів, що відбуваються.

Визначено, що складнощі аналізу процесів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства зумовлені низкою особливостей, властивих цьому напрямку, а саме: багатоаспектністю процесів, що відбуваються, та їх тісним взаємозв'язком, через що неможливо виокремити та детально дослідити окремі явища, які мають розглядатися в сукупності; відсутністю достатньої кількості інформації про динаміку процесів, що змушує переходити до якісного аналізу цих процесів; мінливістю процесів у часі тощо. Когнітивні карти створюються та змінюються в результаті активної взаємодії суб'єкта з навколишнім світом. При цьому можуть формуватися когнітивні карти різного типу: за ступенем спільності, масштабом та видом організації.

У роботі розглянуто взаємодію підприємств готельно-ресторанного господарства (готельно-ресторанний бізнес), туризму (туристичний бізнес), влади (політичне середовище та соціально-економічне середовище), що спроможна забезпечити життєздатність соціально-економічних систем на основі синергетичного підходу в інноваційному управлінні розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Під час дослідження визначено, що до зазначеної вище міжсекторної взаємодії готельно-ресторанного бізнесу додається й екологія, яка є вирішальним фактором формування сприятливих умов для розвитку ринку готельно-ресторанних послуг. Когнітивна модель являє собою орієнтований знаковий граф, у якому суцільними лініями позначено додатні зв'язки між факторами, а пунктирними – від'ємні (рис. 8).

У побудованій моделі (рис. 8) цільовим фактором виступає «Рівень розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства (готельно-ресторанний бізнес)», а інші досліджувані фактори є керованими. Дослідження побудованої когнітивної моделі методами статичного та динамічного аналізу показують стабілізуючі та дестабілізуючі фактори впливу на розвиток підприємств готельно-ресторанного господарства.

Отже, когнітивне моделювання об'єднує два види моделювання – структурно-системне та імітаційне, що дозволяє найбільш повноцінно й адекватно відображати реальний об'єкт і будувати математичні моделі, результати дослідження яких легко інтерпретувати на практиці.

Статичний аналіз когнітивної моделі міжсекторної взаємодії у сфері розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства дозволив визначити фактори, які сприяють або перешкоджають розвитку готельно-ресторанного бізнесу. За результатами аналізу системних характеристик когнітивної моделі виявлено, що особливу увагу в міжсекторній взаємодії слід звернути на взаємодію двох секторів: підприємств готельно-ресторанного господарства (готельно-ресторанний бізнес) та туризму (туристичний бізнес).

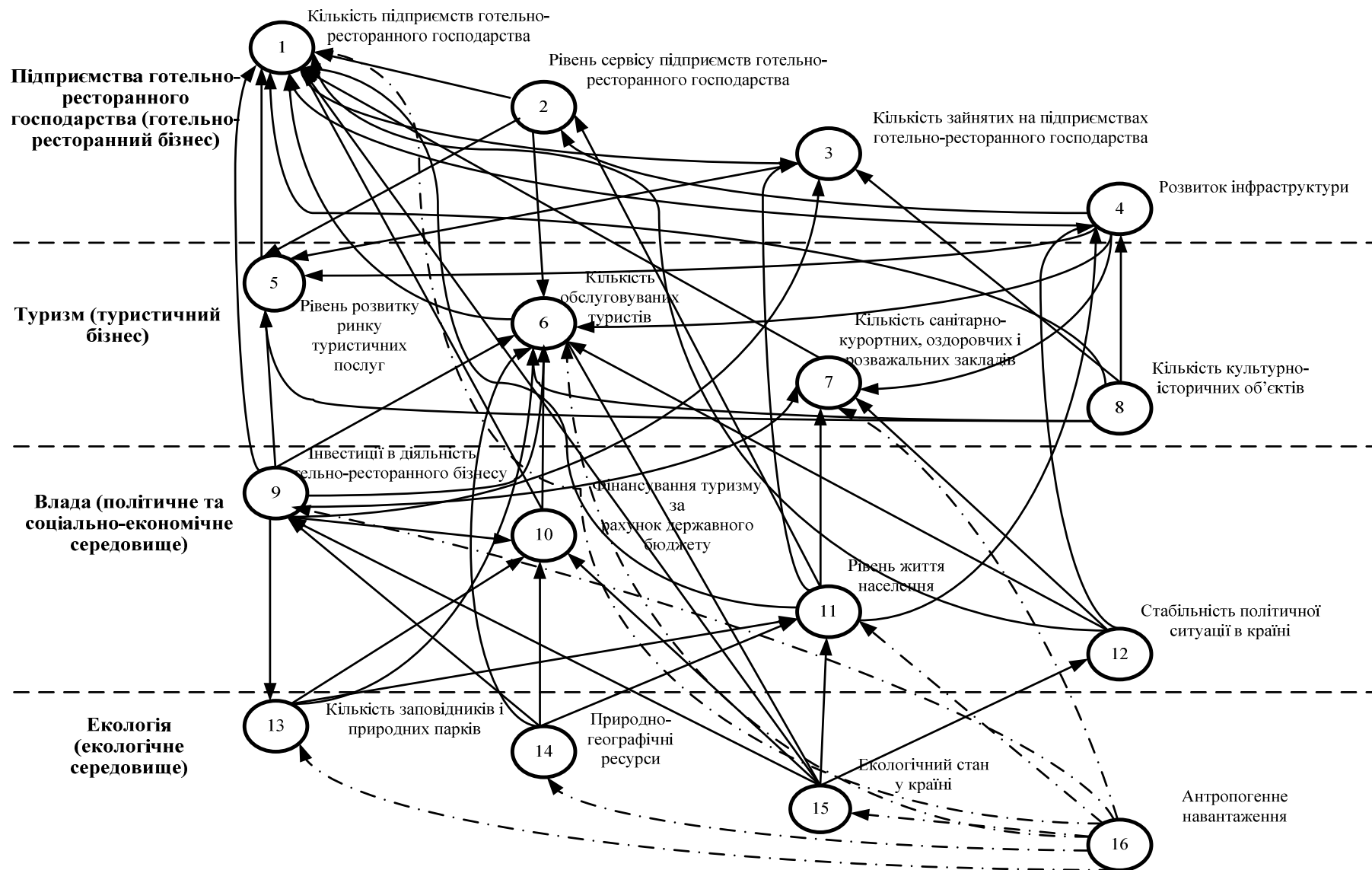

Рис. 8. Когнітивна карта інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства

Динамічний аналіз дозволив згенерувати альтернативні сценарії інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства залежно від впливу різноманітних факторів. Таким чином, можна зробити висновок, що збільшення інвестицій у діяльність готельно-ресторанного бізнесу підвищує рівень розвитку ринку туристичних послуг на один період раніше, ніж збільшення фінансування за рахунок бюджету.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретичних і методологічних постулатів формування інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства та розробці практичних рекомендацій для визначення та розкриття питань концептуальних і теоретико-методичних підходів до формування комплексного інструментарію для реалізації запропонованих напрямів і типів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. На основі проведеного дослідження сформульовано такі висновки та пропозиції.

1. У процесі теоретичного обґрунтування предметної площини дослідження запропоновано використовувати науково-практичний підхід до формування та впровадження системи інноваційного управління розвитком підприємств, що базується на синтезі методологічних аспектів гносеологічного коріння та основних напрямів інноватики, з урахуванням компонент та принципів інноватики, що є підґрунтям для оцінювання, тестування та прогнозування результатів інноваційного управління розвитком підприємств, формування комплексу програм їх розвитку з урахуванням різних часових горизонтів, із метою уникнення висококрізових, економічно недоцільних втрат та підвищення рівня їх конкурентоспроможності в умовах трансформаційної економіки.

2. Під час дослідження сформовано категоріальний базис процесу інноваційного управління розвитком підприємств, який доповнює та встановлює логічні зв'язки між базовими категоріями та поняттями дослідження завдяки уточненню сутності понять: «система», «інновації», «управління», «інноваційне управління» та «розвиток», що дозволило уточнити визначення сутності поняття «інноваційне управління розвитком підприємства» як процесу, з метою накопичення матеріальних та моральних цінностей шляхом ефективного функціонування та розвитку економічної системи (процесу виробництва, персоналу, явищ тощо) з використанням інноваційних підходів, орієнтованих на здійснення нового або вдосконаленого виду бізнесу чи послуг.

3. Унаслідок дослідження науково-теоретичних основ розроблено та науково обґрунтовано теоретичні основи системи взаємозалежних еволюційних регуляторів формування інноваційного управління розвитком підприємств, науково-історичним підґрунтям яких є теорія подолання наслідків криз, що дає можливість визначати атрактори розвитку після виникнення будь-якої кризи та є підґрунтям для продукування інноваційних якісних та своєчасних управлінських рішень із метою їх

подолання залежно від акценту на вирішення проблеми та забезпечення адекватної моделі поведінки суб'єктів розвитку в умовах трансформаційної економіки.

4. На основі узагальнення існуючих наукових досліджень розроблено теоретико-методологічні основи впровадження інноваційного управління розвитком підприємств, за допомогою яких здобуваються та формуються сучасні інноваційні знання та погляди в системі управління підприємствами, які є основою сучасної парадигми управління та ґрунтуються на поєднанні узагальнених положень теорій та концепцій економіки, розширенні еволюційної динаміки етапів розвитку методів і засобів наукового пізнання, визначенні основних засад формування методології інноваційного управління розвитком підприємств.

5. Проаналізовано сучасний модельно-аналітичний інструментарій оцінки інноваційного управління розвитком підприємств шляхом систематизації методів оцінки такого управління, що є основою для розробки алгоритму використання методів оцінювання інноваційного управління розвитком підприємства та дозволяє визначити об'єктивні закономірності відтворення процесу розвитку, які полягають у циклічності, взаємозалежності та обумовленості фаз його формування з метою досягнення певних органічних параметрів ієрархічних потреб.

6. На основі проведеного дослідження розроблена інноваційна модель інтегрованої системи залежності розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства від соціально-економічного рівня життя населення, сутність якої полягає у формуванні взаємозв'язку функціональних комплексів соціальної сфери та складових якості життя, що дозволяє сконцентрувати зусилля окремих складових елементів функціональних комплексів на головному атракторі розвитку соціальної сфери на засадах концепції технології гостинності, задовольнити вимоги споживача та отримати максимальний прибуток.

7. У роботі запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінки інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, який ґрунтується на формуванні функціональних складових та систематизації показників для проведення комплексної діагностики інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що дає можливість передбачити розбіжності цілей і пріоритетних напрямів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

8. Розроблено комплексний науково-практичний підхід до оцінки ступеня впливу та нейтралізації ризиків інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що передбачає прийняття інноваційних управлінських рішень на основі порівняльного аналізу фінансово-математичних моделей альтернативних сценаріїв з метою визначення безризикового сценарію із наступним прийняттям його як основного та дозволяє сформулювати багатовекторні сценарії розвитку в умовах невизначеності, альтернативності шляхом продукування та впровадження інноваційних управлінських рішень.

9. У результаті дослідження розроблено концептуальні основи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства (економічних систем), що забезпечує спроможність створювати сукупні

інноваційні ефекти внаслідок внутрішньорівневої та міжрівневої взаємодії, активізувати якісні та кількісні зміни, що в кінцевому підсумку сприяє сталому розвитку підприємства та формує інноваційне управління розвитком крізь призму гомеостазу інноваційності в трьох напрямках: інноваційність процесу, інноваційність знань та інноваційність ресурсів.

10. За результатами прогнозування запропоновано науково-практичний підхід до формування концепції маркетинг-мікс 11Р, що базується на аналізі концепцій маркетинг-мікс 4Р, 7Р і 9Р та доповнений двома компонентами, які в сучасних динамічних умовах відіграють важливу роль, а саме: Р10 – possibility – можливість та Р11 – position – позиція (позиція на ринку). Це дасть можливість визначити сукупність економічних відносин, які є максимально ефективними та матимуть довгостроковий позитивний ефект як результат діяльності підприємства, що дозволить задовольнити попит споживачів, розширити ринки, вийти на нові конкурентні ринки, отримати додатковий дохід.

11. Обґрунтовано науково-практичний підхід до розробки та впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі їх систематизації, що регулюють процес розвитку, який забезпечує цілісний та безперервний процес, що може бути циклічним чи відтворюваним із потенційними змінами в кожній фазі та має вирішальне значення для прогресивної структурної модернізації, пов'язаної з переходом від сировинної орієнтації до інноваційної, високотехнологічної економіки, створення таких організаційних форм, які дозволяють забезпечити швидке проходження науково обґрунтованих ідей від їх зародження до широкого застосування на практиці.

12. У процесі теоретичного обґрунтування предметної площини дослідження розроблено інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що дозволяє розробити структурно-якісну систему інноваційних управлінських методів і форм діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства та перманентно забезпечувати їх динамічний розвиток на підставі визначення необхідних та достатніх умов взаємодії його структурних елементів.

13. Доведено вирішальне значення активно-адаптаційної системи стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, що дає можливість визначити ефективність реалізації різних сценаріїв розвитку та забезпечити побудову збалансованої активно-адаптаційної системи діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства, векторально-орієнтованої на досягнення запланованого стратегічного результату розвитку.

14. Розроблено науково-методологічний підхід до генерування ад'єктивних рішень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі сучасного інноваційного модельно-інформаційного комплексу та методів імітаційного моделювання, що являє собою систему взаємопов'язаних етапів ідентифікації рівня розвитку підприємства відносно здатності визначати обумовлюючі чинники й організувати поступовий процес формалізації поведінки підприємства як економічної системи під впливом інноваційних управлінських рішень та дозволяє обрати оптимальний сценарій розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Малюк Л. П., Кононенко Т. П., Полстяна Н. В., Усіна А. І., Давидова О. Ю. та ін. Концептуальні принципи формування стандартів сервісу в ресторанному бізнесі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2011. 73 с. (заг. обсяг 4,7 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.: розроблено систему контролю за виконанням стандартів сервісу для закладів ресторанного господарства).

2. Давидова О. Ю. Когнітивне моделювання інноваційного управління підприємством готельно-ресторанного господарства // Стійкий розвиток в умовах соціально-орієнтованої економіки: кол. монографія. Харків: Смуґаста типографія, 2016. С. 98–109. (заг. обсяг 16,61 друк. арк., особисто автора 0,65 друк. арк.).

3. Давидова О. Ю. Формування механізму інноваційного управління підприємством готельно-ресторанного господарства // Управління інноваційною, інвестиційною та економічною діяльністю інтегрованих об'єднань та підприємств: кол. монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. С. 133–141. (заг. обсяг 30,22 друк. арк., особисто автора 0,70 друк. арк.).

4. Давидова О. Ю. Методологічні аспекти впровадження системи безпеки послугу підприємства індустрії гостинності // Sustainable Development: Social and Economic Changes: Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2016. С. 205–212. (заг. обсяг 23,7 друк. арк., особисто автора 0,6 друк. арк.).

5. Давидова О. Ю. Системно-процесний підхід до забезпечення та управління якістю послуг готельно-ресторанного бізнесу // Konzeptuelle Grundsätze des Wirtschaftswachstums bei der Globalisierung: Kollektive Monographie. Nürnberg, Deutschland: Verlag SWG imex GmbH, 2016. P. 432–443. (заг. обсяг 29,4 друк. арк., особисто автора 0,7 друк. арк.).

6. Давидова О. Ю. Вплив інноваційної діяльності на конкурентоспроможність підприємств готельно-ресторанного господарства міста Харків // Актуальні проблеми соціально-орієнтованої економіки: кол. монографія. Харків: Смуґаста типографія, 2017. С. 268–283. (заг. обсяг 17,46 друк. арк., особисто автора 0,8 друк. арк.).

7. Давидова О. Ю. Управлінські інновації як форма адаптації системи управління підприємствами готельно-ресторанного господарства до соціально-економічних перетворень // Управління стійким розвитком економіки: теоретичні і практичні аспекти: кол. монографія. Харків: Смуґаста типографія, 2018. С. 61–70. (заг. обсяг 18,37 друк. арк., особисто автора 0,70 друк. арк.).

8. Давидова О. Ю. Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: методологія, теорія і практика: монографія. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2018. 448 с. (26,0 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз:

9. Давидова О. Ю., Ліннік В. Ю. Концептуальні фактори розвитку готельно-ресторанної галузі України // Вісник Одеського національного університету

ім. І. І. Мечникова. Економіка: зб. наук. пр. Одеса, 2015. Т. 20. Вип. 6. С. 36–40. (включено до Index Copernicus) (заг. обсяг 0,70 друк. арк., особисто автора 0,45 друк. арк.: визначено проблеми та основні тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу).

10. Давидова О. Ю. Ключові фактори управління ризиками на підприємствах ресторанного господарства // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Херсон, 2017. Вип. 25. Ч. 1. С. 128–132. (включено до Index Copernicus) (0,75 друк. арк.).

11. Давидова О. Ю. Формування системи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства // Бізнес Інформ. 2017. № 11. С. 459–464. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (0,6 друк. арк.).

12. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Методологія процесу формування інноваційного управління розвитком підприємств // Бізнес Інформ. 2017. № 12. С. 183–188. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: визначено основні засади та сформована сутність методології інноваційного управління розвитком підприємств).

13. Давидова О. Ю. Технологія впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі синергетичного підходу // Бізнес Інформ. 2018. № 2. С. 278–282. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (0,8 друк. арк.).

14. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Об'єктивні умови формування інноваційного управління розвитком підприємств: науково-історичне підґрунтя подолання наслідків криз // Бізнес Інформ. 2018. № 3. С. 449–458. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (заг. обсяг 0,9 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.: визначено тенденції розвитку та формування наукової думки відповідно до періодизації криз як економічного процесу).

15. Давидова О. Ю. Оцінка складових інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: методичні аспекти // Бізнес Інформ. 2018. № 4. С. 436–444. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (0,8 друк. арк.).

16. Давидова О. Ю. Науково-практичні методи оцінки інноваційного управління розвитком підприємств // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей / УкрДУЗТ. Харків, 2018. № 62. С. 289–297. (включено до Index Copernicus) (0,90 друк. арк.).

17. Давидова О. Ю. Соціально-економічні передумови ефективного розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства // Економічний форум: наук. журнал / ЛНТУ. 2018. № 3. С. 98–104. (включено до Index Copernicus) (0,8 друк. арк.).

18. Давидова О. Ю. Наукові основи розробки та формування інтегрованого механізму інноваційного управління розвитком підприємств готельно-

ресторанного господарства // Бізнес Інформ. 2018. № 5. С. 489–494. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (0,85 друк. арк.).

19. Давидова О. Ю. Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: концептуальний аспект // Бізнес Інформ. 2018. № 6. С. 139–144. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (0,80 друк. арк.).

20. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Ієрархічна система стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на активно-адаптивних засадах // Проблеми економіки. 2018. № 2. С. 242–250. (включено до Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals та ін.) (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,35 друк. арк.: побудовано активно-адаптивну ієрархічну систему стратегій інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства).

Наукові публікації у фахових виданнях України:

21. Давидова О. Ю., Халіна І. В. Дослідження факторів, що впливають на туристський попит в Україні // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХДАМГ. Київ, 2006. Вип. 71. С. 372–376. (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: досліджено основні фактори, що впливають на туристський попит в Україні та розроблено заходи зі збільшення його обсягів).

22. Давидова О. Ю., Писаревський І. М. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. праць / ХДУХТ. Харків, 2008. Вип. 2 (8). Ч. 2. С. 215–220. (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.: досліджено сучасний стан готельного господарства України та визначено його основні напрями розвитку).

23. Давидова О. Ю., Усіна А. І., Сегеда І. В. Готельний бізнес як один з найперспективніших напрямків розвитку України // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХНАМГ. Київ, 2008. Вип. 83. С. 391–396. (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: визначено основні напрями розвитку готельного бізнесу в Україні).

24. Давидова О. Ю., Полстяна Н. В., Калєнік К. В. Тенденції розвитку спортивного туризму // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХНАМГ. Київ, 2009. Вип. 89. С. 497–503. (заг. обсяг 0,6 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: проаналізовано основні тенденції розвитку спортивного туризму у різних країнах світу, розроблені шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери туризму).

25. Давидова О. Ю., Полстяна Н. В. Основні концепції сучасного екотуризму // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХНАМГ. Харків, 2010. Вип. 96. С. 516–520. (заг. обсяг 0,7 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.: розкритий екотуристичний потенціал України; запропоновані заходи для перспективного розвитку екотуризму в Україні).

26. Давидова О. Ю., Полстяна Н. В. Інформаційно-комп'ютерні інновації в ресторанному бізнесі // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХНАМГ. Харків, 2012. Вип. 106. С. 403–408. (заг. обсяг 0,7 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.: визначено механізм застосування основних видів інноваційної діяльності в закладах ресторанного господарства).

27. Давидова О. Ю., Полстяна Н. В. Тенденції розвитку готельних мереж // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХНУМГ. Харків, 2013. Вип. 111. С. 297–305. (заг. обсяг 0,8 друк. арк., особисто автора 0,5 друк. арк.: досліджено моделі об'єднання готелів у готельні ланцюги та підходи до їх розвитку; доведено переваги від об'єднання готелів під єдине управління).

28. Давидова О. Ю., Полстяна Н. В. Пріоритетні тенденції розвитку мерчандайзингу в ресторанному бізнесі // Комунальне господарство міст. Економічні науки: наук.-техн. зб. / ХНУМГ. Харків, 2014. Вип. 117. С. 9–13. (заг. обсяг 0,5 друк. арк., особисто автора 0,3 друк. арк.: досліджено основні прийоми мерчандайзингу в ресторанному господарстві).

29. Давидова О. Ю. Проблеми розвитку підприємств туризму в Україні // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук. пр. / УкрДАЗТ. Харків, 2014. Вип. 48. С. 114–120. (0,9 друк. арк.).

30. Давидова О. Ю. Формування конкурентного статусу підприємства: функціональні аспекти // Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. пр. / НАУ. Київ, 2014. Вип. 50. С. 41–48. (0,9 друк. арк.).

31. Давидова О. Ю. Сценарне моделювання – оптимальний підхід до планування // Глобальні та національні проблеми економіки / МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв, 2014. Вип. 2. С. 493–498. URL: <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/141.pdf>. (0,8 друк. арк.).

32. Давидова О. Ю. Удосконалення діяльності підприємств індустрії гостинності в умовах їх інноваційно-технологічного розвитку // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. / ХДУХТ. Харків, 2015. Вип. 1 (21). С. 241–256. (1,1 друк. арк.).

33. Давидова О. Ю. Розробка та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств: науково-методологічний аспект // Соціальна економіка. 2017. № 2 (54). С. 78–81. (0,8 друк. арк.).

34. Давидова О. Ю. Тенденції розвитку інноватики в управлінні підприємствами // Адаптивне управління: теорія і практика. Економіка. 2017. № 3 (6). URL: <http://am.eor.by/index.php/gallery/125-vipusk-3-6-2017.pdf>. (0,8 друк. арк.).

35. Давидова О. Ю. Розробка комплексу концепції маркетинг-мікс 11Р на підприємствах готельно-ресторанного господарства // Соціальна економіка. 2018. Вип. 55. С. 89–96. (0,90 друк. арк.).

36. Давидова О. Ю. Використання технології когнітивного моделювання при розробці управлінських рішень на основі альтернативних сценаріїв розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства // Адаптивне управління: теорія і практика. Економіка. 2018. № 4 (8). URL: <http://am.eor.by/index.php/gallery/127-vipusk-4-8-2018.pdf>. (0,8 друк. арк.).

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

37. Давыдова О. Ю., Сегеда И. В. Маркетинговая деятельность субъектов предпринимательства как важная составляющая учетно-аналитической деятельности // Институциональные основы трансграничного предпринимательства. Брест: Брестский гос. ун-т им. А.С. Пушкина», Высшая гос. школа им. Папы Римского Иоанна Павла II в г. Бяла-Подляска (Польша), 2015. Т. 2. С. 38–43. (заг. обсяг 0,7 друк. арк., особисто автора 0,35 друк. арк.: розроблено етапи створення та впровадження системи управління маркетинговою діяльністю підприємства).

38. Davydova O. The role of staff in ensuring the quality of services of the hotel and restaurant business // Cambridge Journal of Education and Science. 2016. № 1 (15), Vol. III. P. 298–305. (включено до Source Normalized Impact per Paper (SNIP): 3.796. SCImago Journal Rank (SJR): 3.925). (0,8 друк. арк.).

39. Prokhorova V., Davydova O. Organizational basis for the introduction of safety systems in the establishments of hotel and restaurant economy // European Journal of Scientific Research. 2016. № 1 (13). Vol. II. P. 749–757. (включено до Proceedings of the Journal are located. Source Normalized Impact per Paper (SNIP): 3.796 SCImago Journal Rank (SJR): 3.925) (заг. обсяг 0,7 друк. арк., особисто автора 0,4 друк. арк.: розкрито конкурентні переваги від розробки та впровадження системи НАССР у підприємства готельно-ресторанної індустрії).

Праці апробаційного характеру:

40. Давидова О. Ю. Роль ресторанного господарства в туристичній індустрії // Стратегічні напрямки розвитку підприємств харчових виробництв, ресторанного господарства і торгівлі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19 листопада 2008 р. / ХДУХТ. Харків, 2008. С. 221–222. (0,1 друк. арк.).

41. Давидова О. Ю. Основні аспекти забезпечення якості готельно-ресторанних послуг // Индустрия гостеприимства в странах Европы: материалы Междунар. науч.-практ. конф., 28 декабря 2007 г. – 2 января 2008 г. / Симферополь, 2008. С. 140–142. (0,2 друк. арк.).

42. Давидова О. Ю. Основні тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу // Сучасні технології харчових виробництв: тези I Міжнар. конф. студ. та асп., 21-23 квітня 2009 р. / Дніпропетровськ, 2009. С. 104. (0,1 друк. арк.).

43. Давидова О. Ю. Контроль за виконанням стандартів сервісу для закладів ресторанного господарства // Ресторанне господарство в стратегіях розвитку туризму: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15 жовтня 2009 р. / ХДУХТ. Харків, 2009. С. 130–131. (0,1 друк. арк.).

44. Давидова О. Ю. Роль персоналу в підвищенні якості послуг готельно-ресторанного господарства // Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 листопада 2012 р. / Черкаси, 2012. С. 391–396. (0,45 друк. арк.).

45. Давидова О. Ю. Інноваційні аспекти розвитку ресторанного бізнесу // Индустрия сервісу: актуальні питання та інноваційні аспекти: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 вересня 2013 р., м. Євпаторія: [в рамках Кримського пулу «Наукові досягнення – в практичну діяльність»] / ХДУХТ. Харків, 2013.

С. 17–18. (0,1 друк. арк.).

46. Давидова О. Ю. Концептуальні напрями забезпечення якості послуг готельно-ресторанного бізнесу // Прогресивна техніка та технології харчових виробництв, ресторанного та готельного господарства і торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 19 листопада 2013 р. / ХДУХТ. Харків, 2013. Ч. 2. С. 279–280. (0,1 друк. арк.).

47. Давидова О. Ю. Процес забезпечення якості та безпеки продукції // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: матеріали II Міжнар. наук.-практ. Internet-конф., 27–28 березня 2014 р. / НФаУ. Харків, 2014. С. 362–365. (0,3 друк. арк.).

48. Давидова О. Ю. Основні складові структури управління якістю закладів готельно-ресторанного господарства // Экономические и гуманитарные науки : тезисы XXXVII науч.-техн. конф. преп., асп. и сотр. ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 23–25 апреля 2014 г. / Харьков, 2014. Ч. 2. С. 185–186. (0,1 друк. арк.).

49. Давидова О. Ю. Основні напрями інновацій у готельно-ресторанному бізнесі // Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 22 травня 2014 р. / ХДУХТ. Харків, 2014. Ч. 2. С. 255–256. (0,1 друк. арк.).

50. Давидова О. Ю. Пріоритетні напрями якісної підготовки фахівців для індустрії гостинності // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення навчального процесу: тези XI Всеукр. наук.-метод. конф., 26 вересня 2014 р. / ХДУХТ. Харків, 2014. С. 330–332. (0,1 друк. арк.).

51. Давидова О. Ю. Основные концепции обеспечения качества продукции предприятия // Современные инструментальные системы, информационные технологии и инновации: сборник научных трудов XII Междунар. науч.-техн. конф., 19–20 марта 2015 г. / Юго-Западный гос. ун-т. Курск, 2015. Т. 2. С. 15–19. (0,4 друк. арк.).

52. Давидова О. Ю. Когнитивное управление как инструмент управления предприятием // Розвиток національної економіки: теорія та практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 квітня 2015 р. / ДВЗ «Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ; Тернопіль, 2015. Ч. 2. С. 109–110. (0,1 друк. арк.).

53. Давидова О. Ю. Якість як об'єкт управління підприємством готельно-ресторанного господарства // Теоретичні та практичні аспекти розвитку менеджменту, обліку та аудиту: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 березня 2015 р. / Сімферополь, 2015. С. 48–53. (0,4 друк. арк.).

54. Давидова О. Ю. Інформаційні компоненти сприйняття послуг підприємств готельно-ресторанного господарства // Роль та місце бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту в розвитку економічної системи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 березня 2015 р. / Львів, 2015. С. 44–46. (0,2 друк. арк.).

55. Давидова О. Ю. Проблеми конкурентоспроможності готельно-ресторанної індустрії України // Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність: тези

Міжнар. наук.-практ. конф., 14 травня 2015 р. / ХДУХТ. Харків, 2015. Ч. 2. С. 233–234. (0,1 друк. арк.).

56. Давидова О. Ю. Досвід впровадження та переваги, що забезпечуються підприємству від застосування концепції TQM // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 липня 2015 р. / Одеса, 2015. С. 49–52. (0,2 друк. арк.).

57. Давидова О. Ю. Процесний підхід до управління підприємством // Науково-економічний розвиток: менеджмент, фінанси та аудит: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 липня 2015 р. / Київ, 2015. Ч. 1. С. 78–82. (0,3 друк. арк.).

58. Давидова О. Ю. Особливості формування конкурентної стратегії підприємств готельно-ресторанного бізнесу // Функціонування економічних систем в умовах постіндустріального розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 22–25 жовтня 2015 р. / УІПА. Харків, 2015. Ч. 5. С. 150–153. (0,25 друк. арк.).

59. Давидова О. Ю. Інноваційна діяльність як структурно-функціональна складова системи управління // Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 лютого 2016 р. / УНУ. Ужгород, 2016. С. 174–177. (0,3 друк. арк.).

60. Давидова О. Ю. Стратегічне управління якістю на підприємстві готельно-ресторанного господарства // International Scientific-Practical Conference Fom Baltic to Black Sea: National Models of Economic Systems: Conference Proceedings. March 25. / Riga, 2016. Part I. P. 127–131. (0,35 друк. арк.).

61. Давидова О. Ю. Основні фактори підвищення якості й конкурентоспроможності продукції та послуг готельно-ресторанного бізнесу // Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 19 травня 2016 р. / ХДУХТ. Харків, 2016. Ч. 2. С. 203–204. (0,1 друк. арк.).

62. Давидова О. Ю. Формування системи управління якістю послуг підприємств індустрії гостинності з позицій маркетингу // Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., 8 грудня 2016 р. / НАУ. Київ, 2016. С. 34–37. (0,25 друк. арк.).

63. Давидова О. Ю. Актуальні проблеми навчання персоналу для індустрії гостинності // Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 8 грудня 2016 р. / ЛНТУ. Луцьк, 2016. Ч. 4. С. 74–77. (0,25 друк. арк.).

64. Давидова О. Ю. Управління трудовими ресурсами готельно-ресторанного господарства в умовах інноваційного розвитку // Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 березня 2017 р. / Запоріжжя, 2017. Т. 2. С. 149–151. (0,25 друк. арк.).

65. Давидова О. Ю. Якість послуг як фактор-домінанта індустрії гостинності // Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 18 травня 2017 р. / ХДУХТ. Харків, 2017. Ч. 2. С. 205–206. (0,1 друк. арк.).

66. Давидова О. Ю. Сприйняття та оцінка якості послуг готельно-ресторанного господарства // Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт): тези

VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 28 квітня – 2 травня 2017 р. / ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. Харків, 2017. С. 83–86. (0,3 друк. арк.).

67. Давидова О. Ю. Міжнародні стандарти та сертифікація – найважливіші механізми управління якістю послуг готельної індустрії // Актуальні проблеми розвитку ресторанного, готельного та туристичного бізнесу в умовах світової інтеграції: досягнення та перспективи: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 21 вересня 2017 р. / ХДУХТ. Харків, 2017. С. 20–23. (0,25 друк. арк.).

68. Давидова О. Ю. Удосконалення управління у сфері гостинності в умовах інноваційного розвитку // Маркетингові інновації в освіті, туризмі, готельно-ресторанній, харчовій індустрії та торгівлі: тези Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 3 жовтня 2017 р. / ХДУХТ. Харків, 2017. С. 379–380. (0,1 друк. арк.).

69. Давидова О. Ю. Інноваційне управління – визначальний фактор ефективного розвитку підприємства готельно-ресторанного господарства // Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи: тези Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 28 листопада 2017 р. / Львівський ін-т МАУП. Львів, 2017. С. 271–275. (0,35 друк. арк.).

70. Давидова О. Ю. Фактори, що впливають на ефективність управлінських рішень // Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: тези II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 25–26 квітня 2018 р. / БДПУ. Бердянськ, 2018. Ч. 1. С. 64–65. (0,1 друк. арк.).

71. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Розвиток вітчизняних підприємств готельно-ресторанного господарства // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток: тези X міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2018 р. / ХНУБА. Харків, 2018. С. 145–147. (заг. обсяг 0,2 друк. арк., особисто автора 0,1 друк. арк.: досліджено еволюцію розвитку підприємств індустрії гостинності).

72. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Оцінка ефективності лояльності споживачів підприємств сфери послуг // Технології та інфраструктура транспорту: тези Міжнар. наук.-техн. конф., 14–16 травня 2018 р. / УкрДУЗТ. Харків, 2018. С. 432–433. (заг. обсяг 0,1 друк. арк., особисто автора 0,05 друк. арк.: досліджено рівні лояльності підприємств сфери послуг та моделі відносин споживачів до підприємства сфери послуг).

АНОТАЦІЯ

Давидова О.Ю. Методологія інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський державний університет харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України, 2018.

Дисертація присвячена обґрунтуванню теоретико-методологічних постулатів інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства в сучасних умовах господарювання, що формуються під перманентним впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Досліджено

гносеологічні аспекти інноваційного управління розвитком підприємств: дефініції, складові та тенденції розвитку. Систематизовано та розширено категоріальний і класифікаційний апарати «інноваційного управління розвитком підприємств». Розроблено методологічні напрями формування та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств. Розроблено інтегрований механізм інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Проведено комплексний аналіз і рейтингову оцінку інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Розроблено концептуальні основи формування інноваційного управління розвитком. Розроблено модель формування елементів концепції маркетинг-мікс (Marketing Mix) 11Р як основи ефективного функціонування та невід’ємної складової інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Запропоновано науково-практичний підхід до впровадження інноваційних методів управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Проведено когнітивне моделювання сценаріїв функціонування та розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства.

Ключові слова: інноваційне управління, розвиток, методологія, підприємство готельно-ресторанного господарства, стратегія, концептуальні основи, інноваційність, прогнозування, інноваційні методи.

ABSTRACT

Davydova O. Yu. Methodology of innovation management of the development of enterprises of the hotel and restaurant industry. – Manuscript.

Thesis for competition of the degree of Doctor of Economic sciences in specialty 08.00.04. Economics and Management of Enterprises (by the type of economic activity). – Kharkiv State University of Food Technology and Trade of the Ministry of Education and Science of Ukraine, 2018.

The thesis is devoted to the substantiation of theoretical and methodological postulates of innovative management of the development of enterprises of the hotel and restaurant industry in the modern economic conditions, which are formed under the permanent influence of internal and external factors. Gnoseological aspects of the innovation management of the enterprise development are investigated: definitions, components and development trends for the formation of a complex of enterprise development programs with the account of different time horizons in order to avoid highly crisis, economically inexpedient losses and increase of their competitiveness under transformational economy.

Categorical and classification apparatus of the “innovation management of the enterprise development” is systematized and expanded, which complements and establishes logical connections between the basic categories and concepts of the research, due to clarification of the essence of concepts “system”, “innovation”, “management”, “innovation management” and “development”. This made it possible to specify definition of the essence of the concept “innovative management of the enterprise development” as a process aimed at increasing the level of competitiveness,

individuality, adaptability, awareness, improvement, cognition, quality and other characteristics, through effective functioning and development of economic system with the use of innovative approaches oriented at the implementation of a new or improved type of business or services.

Innovative model of integrated dependence systems of the development of enterprises of the hotel and restaurant industry on socio-economic standard of living of the population is developed, the essence of which is to form the interrelation of functional complexes of social sphere and components of the quality of life. This makes it possible to concentrate efforts of individual components of functional complexes on the main attractors of social development, based on the concept of hospitality technology, meet consumer requirements and maximize profits in the long term, create on the world market a competitive product able to satisfy consumer needs.

Theoretical and methodological foundations of the innovation management of enterprise development are formed, based on the combination of generalized statements of theories and concepts of economics, expansion of evolutionary dynamics of the stages of the development of methods and means of scientific knowledge, defining principles of forming methodology of innovation management of the enterprise development. It allows us to establish dynamic relationship between the increase in the volume and scale of scientific views, as well as deepening of scientific knowledge of the laws and patterns of real natural and social world functioning, modern innovative knowledge and views in the system of managing enterprises, which is the basis of modern management paradigm.

Theoretical and methodological approach to the evaluation of the level of innovation management of the development of enterprises of the hotel and restaurant industry, which is based on the formation of functional components and systematization of indicators for comprehensive diagnostics of innovation management of the development of enterprises of the hotel and restaurant industry and their required number to obtain the level of efficiency. According to the results of the analysis, calculation of integral indicators of the components of complex diagnostics and quantitative assessment of the level of innovation management in the development of enterprises of the hotel and restaurant industry provides an opportunity to foresee differences in goals and priorities for innovative management of the development of enterprises in the hotel and restaurant industry in the medium and long term.

A model for the formation of the elements of marketing mix 11P concept is developed according to the results of the analysis of 4P, 7P and 9P concept with two components that play a decisive role under current dynamic conditions, namely: P10 – possibility, and P11 – position (market position), which combine supply and demand to ensure sale and purchase of products and services, and allows management of enterprises to form tactical and strategic directions of innovative development management of the enterprise of the hotel and restaurant industry, which are extremely efficient and have a long term positive effect as a result of the enterprise activity. This will provide an opportunity to meet consumer demand, expand markets, enter new competitive markets, and get additional income.

The technology for introducing innovative methods for managing the development of enterprises in the hotel and restaurant industry is proposed. It is based on the distinction

between the evolutionary stages of innovation management of the enterprise development (passing through the preliminary stage of development - conjugation), the current stage of development (communication and bifurcation), the perspective stage of development (counter-differentiation) and education systemogenesis, as a set of elements (self-organization, self-regulation and self-development), which regulates development process and provides a holistic, continuous process that can be cyclical or replicated with potential changes in each phase and is crucial for progressive structural modernization associated with the transition from raw material orientation to innovative and high-tech economy.

Key words: innovation management, development, methodology, hotel and restaurant business enterprise, strategy, conceptual foundations, innovation, forecasting, innovative methods.

АННОТАЦИЯ

Давыдова О.Ю. Методология инновационного управления развитием предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Харьковский государственный университет питания и торговли Министерства образования и науки Украины, 2018.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методологических постулатов инновационного управления развитием предприятий гостинично-ресторанного хозяйства в современных условиях хозяйствования, которые формируются под перманентным влиянием внутренних и внешних факторов. Исследованы гносеологические аспекты инновационного управления развитием предприятий: дефиниции, составляющие и тенденции развития. Систематизирован и расширен категориальный и классификационный аппараты «инновационного управления развитием предприятий». Разработаны методологические направления формирования и внедрения инновационного управления развитием предприятий. Разработан интегрированный механизм инновационного управления развитием предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. Проведен комплексный анализ и рейтинговая оценка инновационного управления развитием предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. Разработаны концептуальные основы формирования инновационного управления развитием. Разработана модель формирования элементов концепции маркетинг-микс (Marketing Mix) 11Р как основы эффективного функционирования и неотъемлемой составляющей инновационного управления развитием предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. Предложена технология внедрения инновационных методов управления развитием предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. Проведено когнитивное моделирование сценариев функционирования и развития предприятий гостинично-ресторанного хозяйства.

Ключевые слова: инновационное управление, развитие, методология, предприятие гостинично-ресторанного хозяйства, стратегия, концептуальные основы, инновационность, прогнозирование, инновационные методы.

Підписано до друку 09.11.2018 р.
Папір друкарський (80 г/м²).
Друк – ризографія.
Наклад 100 прим.
Безкоштовно.

Формат 60 x 90 1/16.
Гарнітура Times New Roman.
Обсяг 1,9 ум.-друк. арк.
Зам. № 73

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350
61002, м. Харків, пров. Соляниківський, 4.
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96.